

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Obor právo

Katedra mezinárodního a evropského práva

Diplomová práce

Profesní migrace lékařů a právo Evropské unie

MUDr. Jiří NEVRLKA

2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Profesionální migrace lékaře a právo EU zpracoval sám. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použil k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

.....
(MUDr.Jiří NEVRLKA v.r.)

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce Doc. JUDr.Filipu Křepelkovi, PhD. za vstřícnost při určení tématu práce a za trpělivé a ochotné vedení při jejím zhotovení. Zároveň bych rád poděkoval své manželce, která mi během psaní poskytovala nezbytnou podporu.

OBSAH

Anotace česká a klíčová slova	5
Anotace anglická a klíčová slova (Summary and Key words)	6
Úvod	7
1 Migrace v Evropské unii	8
1.1 Vymezení pojmů migrace a profesní migrace	8
1.2 Obecná charakteristika migrace a její právní úpravy v EU	8
1.3 Realita profesní migrace v rámci EU	9
1.4 Realita profesní migrace lékařů v rámci EU	10
2 Profesní migrace v rámci EU – princip liberalizace	13
2.1 Obecná charakteristika svobody volného pohybu osob v EU	13
2.2 Svoboda profesní migrace v EU	14
3 Profesní migrace v rámci EU – princip regulace	17
3.1 Regulovaná povolání v EU	17
4 Profesní migrace v rámci EU – překonání rozporu mezi principem liberalizace a principem regulace	19
4.1 Režim usazování - profesní uznávání v EU (obecně)	19
4.2 Režim poskytování služeb - profesní ohlašování a ověřování v EU (obecně)	22
5 Česká právní úprava profesní migrace (obecně)	24
5.1 Režim usazování – česká právní úprava (obecně)	24
5.1.1 Migrace pracovníků - občanů EU do ČR	24
5.1.2 Migrace pracovníků – neobčanů EU do ČR	25
5.2 Režim poskytování služeb - česká právní úprava (obecně)	25
5.2.1 Dočasný a příležitostný výkon povolání v ČR – občané EU	26
6 Profesní migrace lékařů (zdravotníků) v rámci EU a její právní úprava	27
6.1 Režim usazování - profesní uznávání ve zdravotnictví	27
6.1.1 Profesní uznávání ve zdravotnictví - vývoj v právu EU	27
6.1.2 Profesní uznávání ve zdravotnictví – současný stav v právu EU	29
6.1.3 Specifika profesního uznávání lékařů (současný stav v právu EU)	30
6.2 Režim poskytování služeb - profesní ohlašování a ověřování ve zdravotnictví	31
6.3 Profesní migrace lékařů (zdravotníků) a judikatura ESD	31
6.4 Specifika profesní migrace lékařů (zdravotníků) do EU ze třetích zemí	36
6.5 Kritické poznámky k současné unijní právní úpravě profesní migrace lékařů	36
7 Realita a právní úprava profesní migrace lékařů v České republice	39
7.1 Režim usazování u lékařů – specifika české právní úpravy	39
7.2 Problematika profesní migrace lékařů z ČR do jiných států EU	42

7.2.1	Realita profesní migrace českých lékařů do jiných států EU	42
7.2.2	Právní úprava profesní migrace českých lékařů do jiných států EU	44
7.3	Problematika profesní migrace lékařů z EU do České republiky	46
7.3.1	Realita profesní migrace lékařů z EU do ČR	46
7.3.2	Právní úprava profesní migrace lékařů z EU do ČR	47
7.4	Režim poskytování služeb u lékařů – specifika české právní úpravy.....	49
	Závěr.....	52
	Seznam použitých zdrojů	53
	Přílohy	62

Anotace česká a klíčová slova

Diplomová práce se zabývá realitou a právní úpravou na poli profesní migrace lékařů v EU. Práce nejprve popisuje obecná východiska profesní migrace v EU a zabývá se obecně její unijní i českou právní úpravou. Soustřeďuje se na standardní profesní migraci v tzv. režimu usazování a proces uznávání odborných kvalifikací, ale pojednává i o migraci krátkodobého typu v tzv. režimu poskytování služeb. Následně se podrobněji věnuje specifickému problému profesní migrace zdravotníků a zvláště lékařů. Popisuje vývoj a aktuální stav v sekundárním právu EU (směrnice 2005/36/ES), analyzuje judikaturu Evropského soudního dvora a provádí exkurz do odpovídající české právní úpravy (zákon č.95/2004Sb.), včetně popisu praktického postupu v situaci migrace k výkonu lékařského povolání z České republiky do zahraničí nebo naopak ze zemí EU do České republiky.

Klíčová slova: profesní migrace, režim usazování, režim poskytování služeb, zdravotníci, lékaři, uznávání kvalifikací, směrnice 2005/36/ES, zákon č.95/2004Sb.

Anotace anglická a klíčová slova (Summary and Key words)

This thesis deals with reality and legislation in the field of professional migration of doctors in the EU. First, the thesis describes the general background of professional migration in the EU and is engaged in general the EU and the Czech legislation. It focuses on the standard professional migration in the mode of establishment and on the process of recognition of professional qualifications, but also discusses short-term professional migration in the mode of service provision. Subsequently deals in more detail with the specific problem of professional migration of health professionals, especially doctors. Describes the development and current status of secondary EU law (Directive 2005/36/EC), analyzes the case law of the European Court of Justice and carried excursion to the appropriate Czech legislation (Act no.95/2004), including describe a practical procedure in the situation of migration to the practice of medicine from the Czech Republic abroad or vice versa from the EU to the Czech Republic.

Key words: professional migration, the mode of establishment, the mode of services provision, health professionals, doctors, recognition of qualifications, Directive 2005/36/EC, Act no.95/2004

Úvod

Migrace, i když ji budeme posuzovat pouze v hranicích Evropské Unie (dále jen „EU“), nabývá v České republice, ale i v jiných členských zemích za uplynulá dvě desetiletí stále větších rozměrů. Významnou součástí tohoto jevu je migrace profesní či jinak řečeno migrace pracovníků tj. zaměstnanců a v širším smyslu i podnikatelů. Jednou z profesních skupin, kde se migrace za prací v rámci EU stává stále více rozšířenou, je profesní migrace zdravotnických pracovníků a zvláště lékařů¹. Také v České republice (dále jen „ČR“) po jejím vstupu do EU dramaticky stoupl a v čase dále roste počet lékařů migrujících za lepšími pracovními podmínkami do jiných členských států, což sebou nese obavy z budoucího nedostatku lékařského personálu v zemi. A právě na tuto problematiku z hlediska právního se zaměřuje předkládaná diplomová práce.

Práce vychází především ze studia primárního a sekundárního práva Evropské unie, z implementačních zákonů a dalších právních předpisů České republiky a mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána. Dále byly pro zpracování této tematiky použity knižní, časopisecké a internetové zdroje.

Cílem práce je charakterizovat realitu a právní úpravu na poli profesní migrace lékařů v EU, a to analyticky od obecných východisek profesní migrace v EU jako takové, přes principy a základní charakteristiku její unijní a české právní úpravy, až k popisu specifické situace a právního stavu na poli profesní migrace zdravotníků a lékařů zvlášť. Ve své speciální části má pak práce také ambici podat určitý návod pro řešení situace profesní migrace lékařů do a z ČR.

¹ Je třeba rozlišit lékaře zubní tj. stomatology (dentisty) a lékaře v užším smyslu tj. lékaře absolventy všeobecné medicíny. Pojem lékař bude v této práci vyhrazen právě v tomto užším smyslu.

1 Migrace v Evropské unii

1.1 Vymezení pojmů migrace a profesní migrace

Migraci můžeme chápat jako zvláštní formu prostorové mobility obyvatelstva mezi dvěma územními jednotkami (v našem případě členskými státy EU), které je spojena obvykle s trvalou změnou pobytu (bydliště u fyzické osoby) nebo usazení (sídla u právnické osoby nebo podnikatele). Tím se liší od změn charakteru dočasného, jako například cestování.² Podle směru migrace pak rozeznáváme **emigraci** tj. vystěhování a **imigraci** tj. přistěhování. Někdy se hovoří také o **reemigraci** tj. vystěhování, kdy však po nějaké době pobytu v zahraničí se dotyčný navrátí zpět do své domovské země.

Migrací profesní pak rozumíme mobilitu primárně spojenou s hledáním a realizací zaměstnání nebo samostatné výdělečné činnosti, tj. migrací pracovníků - zaměstnanců a v širším smyslu i podnikatelů. Do problematiky migrace profesní, tak vstupuje nejen otázka volnosti pohybu osob, ale i volnosti poskytování služeb.

1.2 Obecná charakteristika migrace a její právní úpravy v EU

Obecně je možné konstatovat, že na území EU se problematika migrace upravuje ve třech rovinách, a to v rovině ústavní, mezinárodní a evropské. **V ústavní rovině**, tyto základní právní dokumenty jednotlivých členských zemí určují jednak vzájemný vztah mezi vnitrostátním právem a právem obecně mezinárodním. Jednak vymezují základní hranice a způsoby řešení vnitrostátních společenských vztahů, mimo jiné i profesních, které jsou pak podrobněji realizovány prostřednictvím zákonů a dalších právních předpisů. **Mezinárodní rovina** v užším smyslu je dána bilaterálními až mnohostrannými mezinárodními smlouvami a úmluvami, které mají dopad na politickou a společenskou realitu účastenských států, respektive podle své závaznosti až na jejich realitu právní (kdy se stávají součástí jejich právního řádu).

² Srov. ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie*. Praha: Codex Bohemia, 1997. 257s. ISBN 80-85963-43-4. s.52.

Evropská (unijní, komunitární) rovina vytváří zcela novou kvalitu ve vztazích mezi členskými státy EU, ba dokonce zcela autonomní právní realitu, která je nezávislá na mezinárodně právní povaze svých zakládacích smluv. Už od počátku vzniku Evropské Unie, respektive Evropského společenství³, potvrzoval Evropský soudní dvůr (dále jen „ESD“)⁴, specifičnost komunitárního (unijního) právního řádu a ve svých výkladech dospěl k závěru, že EU vytváří nový právní řád mezinárodního práva, v jehož prospěch omezily členské státy svá práva suverénní. Subjekty tohoto práva pak tvoří jak členské státy, tak jejich státní příslušníci. ESD také pravidelně připomíná skutečnost, že komunitární (unijní)⁵ právní systém se řídí i přes svou nezávislost zásadou propůjčených pravomocí. Evropské unii mohou být přiznány další nové pravomoci na základě nových závazků jednotlivých členských států. V případě, že takový závazek určité státy učiní, stává se tento integrační krok právně nezvratným a v konečném důsledku to vede k omezení dalších suverénních práv jednotlivých členských zemí ve prospěch EU.⁶

1.3 Realita profesní migrace v rámci EU

Vytvoření společného trhu se nutně odrazilo ve zvýšené migraci zaměstnanců i podnikatelů v rámci členských států EU (ale i jejich rodinných příslušníků). Další impulz se dostavil s přijímáním nových členských států z bývalého Východního bloku, které logicky přineslo migrační trend „z východu na západ“ za lepšími životními a pracovními podmínkami v „bohatších“ západních zemích. Aktuálně se pak objevují nové profesní migrační trendy spojené s ekonomickou krizí, která zvláště výrazně postihla ekonomiky a možnosti pracovního uplatnění v zemích jako Řecko, Portugalsko, ale i Španělsko a Irsko.

³ V dalším textu bude pro zjednodušení a v zájmu jednotné terminologie pojem „Evropské společenství“, byť v dané souvislosti historicky správný, subsumován pod aktuální označení „Evropská unie“ (resp. ve zkratce „EU“)

⁴ V textu se přidržím (běžně v literatuře používaného) označení „Evropský soudní dvůr“, i když přesný název by byl Soudní dvůr Evropských společenství, resp. od Lisabonské smlouvy Soudní dvůr Evropské unie.

⁵ V dalším textu se přidržím aktuálního termínu „unijní“ namísto „komunitární“.

⁶ Srov. SIMON, D. *Komunitární právní řád*. Praha: ASPI, 2005. 818 s. ISBN 80-7357-114-5. s. 80-82.

Migrační pohyb nastává jednak z požadavků a aktivit samotných pracovníků, ale může být vyvolán primárně i potřebami zaměstnavatelů a někdy i členských států jako takových. Za těchto podmínek brzy vyvstala potřeba regulace a právní úpravy takových migračních pohybů, a to v negativním i pozitivním smyslu.

1.4 Realita profesní migrace lékařů v rámci EU

Vzhledem k charakteru povolání lékaře jako povolání typicky regulovaného a tedy spojeného se systémem profesního uznávání (o těchto institutech bude pojednáno v dalším textu) existují a jsou přístupná statistickému vyhodnocení různá data, která nepřímo vypovídají o migračních pohybech lékařů. Základem těchto statistik jsou počty rozhodnutí, respektive podaných žádostí, o jednak potvrzení profesní kvalifikace a dalších potřebných skutečností ve státě výchozím⁷ (v dalším textu použiji zjednodušený pojem „emigrační žádosti“), nebo o uznání profesní kvalifikace v žadatelem vybraném státě cílovém (v dalším textu použiji zjednodušený pojem „imigrační žádost“).

V celoevropském kontextu⁸ odpovídající data zveřejňuje především sama Evropská Komise⁹. Podle těchto statistik stojí lékaři na 12. místě v profesní mobilitě regulovaných povolání v prostoru EU. To je, uvědomíme-li si skutečnost velmi malého procentuálního zastoupení lékařů na celkovém regulovaném pracovním trhu, číslo vysoké.

V následující tabulce uvádím příslušné statistiky vypovídající o migračních tendencích lékařů v prostoru EU pro období let 1997 až 2008 a pro roky 2009 až 2012.¹⁰ Uvedená čísla udávají aktivitu potenciálních profesních emigrantů z daného státu (emigrační žádosti) včetně uvedení počtů negativních rozhodnutí o potvrzení profesní

⁷ Typicky jde o stát studia a následné postgraduální praxe, obvykle odpovídá státní příslušnosti žadatele.

⁸ Respektive pro prostor členských států EU, ale i – mimo EU – území členských zemí Evropského sdružení volného obchodu (EFTA, tj. Norsko, Island, Lichtenštejnsko) a Švýcarska dohromady (v dalším textu použiji zjednodušující zkratku „v prostoru EU“).

⁹ *Regulated professions database* [online]. European Commission, 2013 [cit. 15.3.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm

¹⁰ Pro období 2009 a výše některé země, například Rakousko a Německo, zatím nedodaly data o žádostech „imigračního“ typu. Vyčlenění období do roku 2008 tak umožňuje srovnání emigračních a imigračních tendencí, které pro období po roce 2009 aktuálně není možné.

kvalifikace (rozdíl tedy tvoří pozitivní rozhodnutí a žádosti zatím nevyhodnocené). Pro představu o převažujícím směru profesní lékařské migrace pro daný stát následuje pro období let 1997-2008 také počet žádostí podaných k jeho uznávacím orgánům ze zahraničí (imigrační žádosti).¹¹

Země žadatele	Počet žádostí emigračních 1997 až 2008	Zamítnuto	Počet žádostí imigračních 1997-2008	Počet žádostí emigračních 2009 až 2012	Zamítnuto
Austria	957	6	770	666	3
Belgium	1839	0	1122	513	1
Bulgaria	696	3	107	846	4
Cyprus	4	0	0	89	0
Czech Republic	429	3	956	433	3
Denmark	62	0	530	376	2
Estonia	178	0	18	1411	1
Finland	43	0	375	87	1
France	862	13	3	880	12
Germany	5785	4	2450	3445	34
Greece	716	2	649	883	0
Hungary	752	2	158	1203	6
Iceland	14	0	0	111	0
Ireland	148	0	1798	810	29
Italy	1666	2	204	2006	12
Latvia	112	0	5	228	0
Liechtenstein	11	0	0	45	0
Lithuania	102	2	0	276	1
Luxembourg	2	0	135	12	1
Malta	109	0	63	149	0
Netherlands	417	0	2961	495	8
Norway	80	0	0	170	2
Poland	1656	5	78	1103	10
Portugal	114	0	110	310	0
Romania	1744	1	0	2929	11
Slovakia	1344	13	158	627	9
Slovenia	28	0	76	93	1
Spain	365	0	1901	758	8
Sweden	435	2	0	804	2
Switzerland	126	1	4570	110	0
Un.Kingdom	874	0	2469	385	2
Celkem	21670	59	21666	22253	163
Souhrn pro EU	21439	58	17096	21817	161

¹¹ Například v ČR bylo podáno v letech 1997-2008 429 žádostí emigračního typu, z čehož jen 3 byly zamítnuty, a ve stejném období v naší zemi požádalo o uznání profesní kvalifikace 956 lékařů – potenciálních profesních migrantů do ČR.

Souhrn mimo EU	231	1	4570	436	2
----------------	-----	---	------	-----	---

Uznání profesní kvalifikace v cílové zemi, natož vystavení „pouze“ potvrzení o dosažené profesní kvalifikaci v zemi výchozí¹², samozřejmě ještě neznamená reálný odchod lékaře k výkonu svého povolání do zahraničí. Z uvedených dat nicméně lze odvodit:

- , že u „nových“ členských států EU (států z bývalého východního bloku) převládá jasně emigrační profesní pohyb. Naproti tomu bohaté malé „západní“ státy (jako Švýcarsko, Nizozemí nebo dříve Irsko) jsou typicky cílovými státy profesní migrace lékařů.
- , že tendence k profesní migraci lékařů v EU v čase obecně roste¹³. Tato skutečnost jistě částečně vyplívá z postupného zapojení „nových“ členských států do „profesního volného trhu EU“, ale přispívá tomu jistě také postupující liberalizace v oblasti volného pohybu pracovníků.
- , že pokročilá harmonizace ve vzdělávání a odborné přípravě lékařů a v následném profesním uznávání se projevuje značnou úspěšností podaných žádostí¹⁴. A tedy, že svobodný prostor pro profesní pohyb lékařů odpovídající unijnímu principu volného pohybu pracovníků se stal realitou.

¹² Ze srovnání celkového počtu imigračních (21670) a emigračních (21666) žádostí v letech 1998 až 2008 nicméně vidíme, že jen minimální počet (4) lékařů nedokončil celou proceduru a neoslovil cílovou zemi.

¹³ srovnej obdobný absolutní počet emigračních žádostí v EU za dvanáctileté období 1997 až 2008 (21439) a za čtyřleté období 2009-2012 (21817).

¹⁴ V letech 1997 až 2008 uspělo 94% (emigračních) žádostí, resp. neuspělo 6%. V letech 2009-2012 neuspělo 92% žádostí (emigračních), resp. neuspělo 7% a 1% nebylo ještě vyhodnoceno.

2 Profesionální migrace v rámci EU – princip liberalizace

2.1 Obecná charakteristika svobody volného pohybu osob v EU

Volný pohyb osob je jednou z nejvýznamnějších oblastí regulace v EU. Princip svobody volného pohybu a pobytu osob je deklarován aktuálně čl. 21 odst.1 Smlouvy o fungování Evropské Unie (dále jen „SFEU“) a vychází dnes z Maastrichtské smlouvy a jí zavedeného institutu občanství Evropské unie.^{15,16} Už tradičně (ještě před zavedením občanství EU) byl však volný pohyb osob považován vedle volného pohybu zboží, služeb a kapitálu za jeden ze základních předpokladů fungování společného (vnitřního) unijního trhu a za důležitou podmínku pro propojení ekonomik jednotlivých členských států za účelem jejich efektivní a těsné integrace.¹⁷ Svoboda volného pohybu osob má však samozřejmě význam i pro samotné jedince – občany EU, kterým poskytuje dříve nevídaná oprávnění.

Svoboda volného pohybu osob je pojímána ve velkém rozsahu a rozhodně ji nelze zjednodušit na pouhou možnost přemísťování osob z jednoho členského státu do druhého. Nejde jen o omezování kontrol při překračování státních hranic uvnitř Unie, ale i o vytváření podmínek pro možnost změny místa pobytu příslušníků členských států za účelem výkonu pracovní činnosti nebo podnikání, tedy jde i o možnost usadit se a pracovat nebo podnikat na území kteréhokoli členského státu¹⁸. Na druhou stranu je třeba pohyb osob v některých případech regulovat a podrobit i určitým omezením. Tyto

¹⁵ Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění, Úřední věstník EU C 326 ze dne 26.10.2012). In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/new-2-47.htm>

¹⁶ Srov. čl. 21 odst. 1 SFEU: „Každý občan Unie má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení“.

¹⁷ Srov. čl. 26 odst.1 SFEU. Dále srov. EHLERS, D. *European fundamental rights and freedoms*. Berlin: De Gruyter Recht, 2007, 774 s. ISBN 978-3-89949-624-6. s. 618.

¹⁸ Srov. JURMAN N. *Co znamená volný pohyb osob v EU?* [online]. Epravo.cz, 2012 [cit. 14.12.2012]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-znamenava-volny-pohyb-osob-v-eu-15810.html>

omezení však nemohou vyplívat ze svévole členských států a jejich orgánů, ale musí se opírat o odpovídající unijní právní ustanovení.

2.2 Svoboda profesní migrace v EU

Unijní právo z rámce volného pohybu osob zvláště vyděluje a upravuje **režim migrace pracovníků**. V rámci primárního práva EU vytváří základ odpovídající právní úpravy Kapitola 1 Hlavy IV SFEU, jejíž úvodní ustanovení ve Článku 45 odst.1 stanovuje základní *princip volného pohybu pracovníků* v rámci EU pro její rezidenty¹⁹. Výjimku tvoří pouze zaměstnání ve veřejné správě, pokud je ovšem jeho výkon skutečně spojen s realizací pravomoci státní (veřejné) moci a přímým výkonem státní (veřejné) správy.²⁰ Profesní migrace může probíhat i v **režimu migrace podnikatelů** (resp. v naší právní terminologii fyzických osob samostatně výdělečně činných a právnických osob podnikajících). Tento režim je v rámci primárního práva EU vymezen Kapitolou 2 Hlavy IV SFEU, jejíž úvodní ustanovení ve Článku 49 stanovuje základní *princip svobody usazování* v rámci EU pro její rezidenty²¹. V obojím případě je výkon profese, ať už v pozici zaměstnance nebo samostatně činné osoby, spojen s přemístěním mimo domovský stát dlouhodobého až trvalého rázu a v další sekundární legislativě je upraven jednotně – obecně hovoříme o **režimu usazování** v širším smyslu.

Další v úvahu přicházející možnosti výkonu profese s nadnárodním (unijním) prvkem, je její výkon v **režimu poskytování služeb**. Tento režim se uplatní při dočasném nebo jen příležitostném výkonu profese mimo domovský stát (stát trvalého pobytu nebo usazení), ať už je tato skutečnost spojena s přestěhováním pracovníka do cílového státu nebo ne. Zvláštní případ tvoří poskytování služeb „na dálku“ formou vzdálené (například elektronické) komunikace. Režim poskytování služeb je v rámci primárního práva EU vymezen Kapitolou 3 Hlavy IV SFEU, jejíž úvodní ustanovení ve

¹⁹ Srov. Článek 45 odst.1 SFEU „Je zajištěn volný pohyb pracovníků v Unii“

²⁰ Výjimka se tedy nevztahuje na zaměstnanecké pozice ve veřejném sektoru obecně. Srov. Článek 45 odst.4 SFEU. Z rozsudků ESD například věc C-149/79 (viz oddíl 7.4)

²¹ Srov. Článek 49 SFEU „.. jsou zakázána omezení svobody usazování pro státní příslušníky jednoho členského státu na území jiného členského státu .. , .. Svoboda usazování zahrnuje přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků .. “

Článek 56 stanovuje základní *princip volného pohybu služeb* v rámci EU pro její rezidenty²².

Výše uvedené principy dále rozvíjejí předpisy sekundárního evropského práva a judikatura ESD. V rámci **volného pohybu osob a pracovníků** je třeba zmínit především Směrnici 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na území členských států²³ (dále jen „Směrnice 2004/38/ES“). Tato směrnice platná od 30. dubna 2006 a transponovaná ČR v roce 2007 nahradila podstatnou část dřívější sekundární legislativy (v níž dominovalo Nařízení č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o svobodě pohybu pracovníků v rámci Společenství²⁴) a v jednom dokumentu upravuje bližší podmínky realizace volného pohybu ekonomicky aktivních i neaktivních občanů EU a jejich rodinných příslušníků²⁵. Směrnice 2004/38/ES mimo jiné omezuje možnost členských států zakázat či jinak limitovat těmto osobám pobyt ve svých hranicích na důvody veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a veřejného zdraví.²⁶ Dalším liberalizačním posunem je v podstatě zrovnoprávnění rodinných příslušníků občanů EU v otázkách pobytu, ale i přístupu na pracovní trh.

Základem svobody volného pohybu pracovníků je oprávnění občana EU nalézt a přijmout v jiném členském státě EU nabízenou práci, vykonávat ji tam a zároveň se v této zemi zdržovat, ale i jiná oprávnění jako například právo cestovat za účelem

²² Srov. Článek 56 SFEU „.. jsou zakázána omezení volného pohybu služeb uvnitř Unie pro státní příslušníky členských států, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, než se nachází příjemce služeb. ...“

²³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na území členských států, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

²⁴ Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68 ze dne 15. října 1968 o svobodě pohybu pracovníků v rámci Společenství. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10.2.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

²⁵ Rodinnými příslušníky občana EU se rozumí jeho manželé či registrovaní partneři. Dále jeho přímí potomci a potomci jeho manžela nebo registrovaného partnera, a to do 21 let věku nebo na těchto závislí. Třetí skupinu tvoří na občanu EU závislí jeho přímí příbuzní nebo příbuzní jeho manžela či registrovaného partnera ve vzestupné linii. – Srov. Článek 2 bod 2 Směrnice 2004/38/ES, V dalším textu bude pro zjednodušení subsumována problematika „rodinných příslušníků“ pod pojem „občan EU“.

²⁶ Srov. Kapitola VI Směrnice 2004/38/ES

nalezení práce nebo právo usadit se v dané zemi i po skončení svého pracovního poměru. Obecně tedy jde o práva odpovídající oprávněním tuzemských státních příslušníků, a to včetně nároku na stejné zacházení a výhody například pokud jde o dostupnost pracovních míst, pracovní podmínky nebo sociální a daňové výhody.²⁷

²⁷ Srov. *Vzájemné uznávání profesních kvalifikací*. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.3.2013]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/vzajuznavanipodrobne.htm>

3 Profesionální migrace v rámci EU – princip regulace

Bezbréhá a zcela liberalizovaná migrace at' už obecná nebo profesionální by mohla být Evropské unii i jednotlivě určitým členským státům na škodu. Proto je i při respektování principu volného pohybu osob a služeb profesionální migrace podrobena určitým omezením. Tato omezení však nemohou rezultovat ze svévole členských států a jejich orgánů, ale musí být v souladu s unijními principy a právním řádem.

3.1 Regulovaná povolání v EU

Jednou z příčin, která typicky staví překážku volné profesionální migraci je různý náhled členských států na požadavky na výkon tzv. regulovaných povolání. Regulovaným povoláním je takové povolání, pro jehož výkon jsou právními předpisy předepsány určité podmínky nebo požadavky, bez jejichž splnění nemůže daná osoba takové povolání nebo činnost na území daného státu vykonávat. Jde například o požadavky na stupeň a obor předchozího vzdělání, délku praxe nebo jazykovou a zdravotní způsobilost. Není-li naopak vybrané povolání v cílovém státě EU regulováno, obvykle se plně uplatní svoboda volného profesionálního pohybu. Rovnost v přístupu k dané profesi je obecně dána tím, že uchazeč o zaměstnání nebo podnikatel může vykonávat danou činnost za stejných podmínek jako státní příslušník cílového státu.

Vzhledem k tomu, že požadavky na regulovaná povolání nejsou předmětem harmonizace v Evropské unii, je jejich konkrétní určení plně v kompetenci jednotlivých členských zemí. Obecně je možné říci, že si každá členská země Evropské unie sama určuje jednak počet regulovaných povolání, jednak šíři regulace nebo požadavky na přístup ke konkrétním regulovaným povoláním. Např. ve skandinávských zemích dochází k regulaci velmi malého množství povolání, naproti tomu například Německo, Rakousko nebo Česká republika reguluje povolání poměrně mnoho (i několik stovek).²⁸ Většina států z pochopitelných důvodů reguluje povolání zdravotnická, pedagogická a technická. V České republice jsou navíc regulovány také zemědělské činnosti, činnosti v oblasti dopravy a činnosti na úseku ochrany životního prostředí. Dále dochází

²⁸ Srov. PAVELKOVÁ L. *Zákon o uznávání odborné kvalifikace s komentářem*. Praha: Sondy, 2004. s7. ISBN 80-903134-9-3.

k regulaci živností, obnovy kulturních památek, některých právnických povolání a mnoha dalších povolání. Důvody pro regulaci těchto povolání a činností jsou různé. Většinou k tomu dochází proto, že s výkonem určitého povolání nebo činnosti je spojeno vysoké riziko buď pro okolí (např. činnosti v jaderné energetice, práce s výbušninami), nebo pro uživatele dané služby (např. zdravotnictví, doprava a přeprava). Regulaci podléhají také povolání, kde je možnost zneužití určité služby nebo poznatků, ke kterým má provozovatel služby přístup (např. bankovníctví, pojišťovnictví a právní služby).

Informace o tom, jaká jsou regulovaná povolání, a s nimi související požadavky v jednotlivých státech EU lze získat prostřednictvím tzv. národních koordinátorů.²⁹ Lze se na ně dokonce obracet s konkrétními dotazy, například na možnosti uznání odborné kvalifikace pro konkrétní povolání nebo kde vyhledat odpovídající uznávací orgán.³⁰

²⁹ Srov. Rozhodnutí Komise 2007/172/ES ze dne 19. března 2007, kterým se zřizuje skupina koordinátorů pro uznávání odborných kvalifikací. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

³⁰ Srov. *Uznávání kvalifikací*. [online]. Europass.cz, 2012 [cit. 12.12.2012]. Dostupné z: <http://www.europass.cz/vzdelavani-v-eu/uznavani-kvalifikaci/>

4 Profesionální migrace v rámci EU – překonání rozporu mezi principem liberalizace a principem regulace

Aby byl naplněn princip liberalizace profesionální migrace v EU nesmí být existence národních požadavků na regulaci určitých povolání zásadní překážkou. To by totiž znamenalo porušení principu volného pohybu osob. Tedy jedné ze základních svobod, na kterých je založen koncept Evropské unie jako takové. Proto musí existovat mechanismus, který by státnímu příslušníku jednoho členského státu plně kvalifikovanému pro výkon regulovaného povolání nebo regulované činnosti ve svém domovském státě umožňoval v zásadě bez větších překážek vykonávat toto povolání v jiném členském státě EU.

4.1 Režim usazování - profesionální uznávání v EU (obecně)

Dlouhou dobu zásadní překážkou profesionální migrace z hlediska regulovaných zaměstnání a činností byly kvalifikační požadavky národní legislativy vztahující k dosažení diplomů a vysvědčení v daném členském státě, eventuálně k tomu přistupující omezení práv cizinců získat členství v národních stavovských organizacích (kdy členství v těchto organizacích rozhodovalo o možnosti vykonávat příslušné povolání). Tyto překážky se snaží překonat systém vzájemného uznávání profesionálních kvalifikací. Nevolí se tedy alternativní cesta paušální harmonizace kvalifikačních požadavků pro EU jako celek. Díky tomu může např. členský stát stanovit zcela jiné a přísnější kvalifikační požadavky u určitého povolání než jiné členské státy, pokud to považuje za nutné. Systém vzájemného uznávání pouze stanovuje povinnost členského státu uznat nároky žadatele o výkon regulovaného povolání, jestliže získal pro stejné povolání kvalifikaci v jiném členském státě nebo tam dané povolání vykonával za podmínek danými předpisy EU.

Profesionální uznávání předpokládá již Článek 47 Smlouvy o Evropském společenství (dále jen „SES“)³¹ ve svém prvním odstavci hovořil o tom, že vzájemné uznávání diplomů a dalších kvalifikací, které jsou v každém členském státě vyžadovány pro získání přístupu k určitým regulovaným povoláním, může být využito pro zjednodušení svobody usazování a poskytování služeb. V odstavci druhém a třetím pak

³¹ dnes nahrazený článkem 53 SFEU

byl deklarován požadavek na koordinaci vnitrostátních předpisů o přístupu k určitým povoláním a jejich výkonu, a to včetně minimální harmonizace těchto předpisů, zejména co se týká přípravy na požadované kvalifikace. Ale tam kde by byla taková harmonizace příliš složitá, by mělo dojít alespoň ke koordinaci podmínek pro vzájemné uznávání kvalifikací mezi členskými státy EU.

Odrazem primárního práva bylo v 70. a 80. letech 20. století přijetí řady směrnic, na jejichž základě byly harmonizovány právní předpisy členských států stran vzájemného uznávání kvalifikací a diplomů v různých situacích a s ohledem na různá povolání. Zpočátku byl systém profesního uznávání jen omezený a uplatnil se jen u vybraných povolání, kde bylo důležité a přitom dobře možné dospět k určité harmonizaci v požadavcích na odbornou přípravu v členských státech a ke shodě na společném rámcovém obsahu a rozsahu odborného vzdělání. Šlo o **tzv. odvětvový přístup k vzájemnému uznávání odborných kvalifikací, resp. oborové směrnice**. Tyto se orientovaly na odborně náročná povolání, jako jsou mimo jiné povolání v oblasti zdravotnictví, tedy povolání lékaře, všeobecné zdravotní sestry, porodní asistentky, zubního lékaře a farmaceuta.³² Výhodou tohoto přístupu bylo v podstatě plně garantované automatické uznávání odborné kvalifikace žadatelům při naplnění oborovou směrnicí stanovených podmínek.³³

Širší možnosti přinesla až Směrnice 89/48/EHS ze dne 21. prosince 1988 o obecné úpravě pro uznávání vysokoškolských diplomů udělených po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělání³⁴ (dále jen „Směrnice 89/48/EHS“). Zde již šlo o **tzv. obecný systém vzájemného uznávání odborných kvalifikací**, který se vztahoval na regulovaná povolání obecně, respektive přesněji na regulovaná povolání speciálně

³² Srov. FULMINI A. *Svoboda usazování, volný pohyb služeb a vzájemné uznávání diplomů*. [online].

European Communities, 2009 [cit. 12.3.2013]. Dostupné z:

http://circa.europa.eu/irc/opce/fact_sheets/info/data/market/market/article_7193_cs.htm

³³ Srov. CRAIG, P., DE BÚRCA, G.: *EU Law. Texts, Cases and Materials*. Third edition. Oxford: Oxford University Press, 1998. s.1392. ISBN 01-9924-943-1. s.777.

³⁴ Směrnice Rady 89/48/EHS ze dne 21. prosince 1988 o obecné úpravě pro uznávání vysokoškolských diplomů udělených po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělání, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

neupravená.³⁵ Tento systém nebyl stavěn na původně zvažovaném principu harmonizovaných podmínek na odbornou přípravu a vzdělání, ale vycházel z principu vzájemné důvěry mezi členskými státy vůči jejich systémům vzdělávání a odborné přípravy. Šlo o to, že pokud uchazeč o regulované povolání splňoval podmínky pro přístup k němu ve svém domovském státě, měl by mu být obecně zajištěn přístup k takovému povolání i v jiném členském státě EU. Jednalo se tedy o uznávání nikoli naplnění určitých parametrů vzdělávání a odborné přípravy, ale o uznání jakoby „konečného produktu“ tj. skutečnosti, že uchazeč naplnil kvalifikační podmínky v plné míře už v rámci svého domovského státu³⁶. Na druhou stranu, protože při absenci harmonizačních pravidel nešlo vyloučit pro některá povolání i podstatné rozdíly ve vzdělání a odborné přípravě mezi jednotlivými členskými státy EU, byla současně dána posuzujícím státům možnost přeci jen stanovit určité vlastní požadavky omezující volný přístup ke svým regulovaným povoláním (neupraveným formou oborových směrnic). Tyto požadavky ale byly omezeny na možnost uložit žadateli povinnost vykonat odbornou zkoušku způsobilosti nebo podrobit žadatele časově omezenému tzv. adaptačnímu období. Na rozdíl od oborového přístupu tedy obecný systém negarantoval automatické uznání odborné kvalifikace žadatele, respektive jeho automatický přístup k výkonu regulovaného povolání.

Dvojkolejnost systému obecného a oborového byla dalším vývojem překonána. Zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000 zahájilo hospodářské reformy, jejichž cílem bylo vytvořit z Evropské unie do roku 2010 nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější ekonomiku, která by byla založená na znalostech. V intencích těchto strategických plánů přijala Komise v prosinci roku 2000 sdělení „Strategie

³⁵ Obecný systém vzájemného uznávání odborných kvalifikací je tvořen celkem třemi směrnicemi – mimo již zmíněnou Směrnicí 89/48/EHS (tzv. první směrnice obecného systému vzájemného uznávání odborných kvalifikací) byl postupně doplněn o Směrnicí 92/51/EHS ze dne 18. června 1992 o druhém obecném systému pro uznávání odborného vzdělávání a přípravy, kterou se doplňuje směrnice 89/48/EHS (tzv. druhá směrnice) + o Směrnicí 1999/42/ES ze dne 7. června 1999, kterou se stanoví mechanismus pro uznávání kvalifikací k výkonu profesních činností, na něž se vztahují směrnice o liberalizaci a přechodných opatřeních a o doplnění obecných systémů pro uznávání kvalifikací (tzv. třetí směrnice). Tyto směrnice byly později pozměněny a doplněny dalšími předpisy (Směrnice 94/38/ES, Směrnice 95/43/ES, Směrnice 97/38/ES, Směrnice 2000/5/ES). Plné bibliografické citace výše uvedených směrnic jsou uvedeny v seznamu zdrojů v závěru práce.

³⁶ Srov. CRAIG, DE BÚRCA 1998 op.cit., s.780.

vnitřního trhu pro služby“, jehož konkrétním odrazem se stalo dne 7. března 2002 předložení návrhu na novou **jednotnou směrnici o uznávání odborných kvalifikací**. Cílem této inovace bylo objasnění, zjednodušení a modernizace stávajících směrnic obecných a oborových a jejich sloučení v směrnici jedinou. Speciální oborové požadavky vplynuly do jejího textu ve formě speciálních ustanovení.³⁷ Touto jednotnou směrnicí je **Směrnice 2005/36/ES** ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací³⁸ (dále jen „Směrnice 2005/36/ES“), která měla být provedena nejpozději s účinností od 20. října 2007.

Shrneme-li, sekundární unijní právní úprava nesleduje přímou úpravu pravidel výkonu jednotlivých povolání, ani vyjmutí migrujících osob z těchto pravidel.³⁹ Harmonizace v této oblasti je určena občanům EU (v širším smyslu), kteří chtějí vykonávat tzv. regulované povolání v jiném členském státě, než ve kterém získali svou odbornou kvalifikaci. Základním předpokladem pro výkon takového povolání je podmínka, že tyto osoby jsou pro výkon takového povolání již kvalifikováni ve státě, kde tuto odbornou kvalifikaci získali. Není rozhodující, zda toto povolání chtějí vykonávat v zaměstnaneckém poměru nebo jako osoby samostatně výdělečně činné. Uznání profesní kvalifikace je sice nezbytnou podmínkou, ale nezakládá samozřejmě absolutní nárok na takovou pozici.

4.2 Režim poskytování služeb - profesní ohlašování a ověřování v EU (obecně)

Výkon regulovaného povolání charakteru pouze dočasného nebo jen příležitostného⁴⁰ se odehrává v režimu služeb. Tento režim se uplatní i v případě, že dočasný nebo

³⁷ Z tohoto pravidla existují pro některé profese výjimky (srov. Článek 2 odst.3 směrnice 2005/36/ES) – tyto profese tak zůstávají nadále regulovány původními oborovými směrnicemi. Příkladem je profese advokáta a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/5/ES ze dne 16. února 1998 o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě než v tom, ve kterém byla získána kvalifikace.

³⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací, ve znění pozdějších předpisů. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

³⁹ Srov. ŠTEFKO, M. Uznávání kvalifikací v rámci zemí EU. *Právo a zaměstnání*. 2005, č. 4, s. 6-14. ISSN 1211-1139.

⁴⁰ Povaha dočasného a příležitostného poskytování služeb se posuzuje případ od případu, zejména s ohledem na dobu trvání, četnost, pravidelnost a nepřetržitost (srov. čl. 5 odst.2 směrnice 2005/36/ES)

příležitostný výkon regulované profese je spojený s přestěhováním poskytovatele služby na území hostitelského členského státu. Právní úprava této problematiky vychází ze Směrnice 2005/36/ES v její hlavě II (články 5 až 9) a přináší zjednodušení procesu profesního uznávání oproti klasickému režimu migrace pracovníků. Pro dočasný nebo jen příležitostný výkon většiny profesí postačí pracovníkovi **tzv. předběžné oznámení (ohlášení)**⁴¹ s doložením dokladů dle požadavků cílového státu. Jde o doklady v rozsahu omezeném ustanovením Směrnice 2005/36/ES a vztahující se například k státní příslušnosti žadatele, k jeho odborné kvalifikaci, praxi nebo bezúhonnosti.⁴²

V případě profesí, které by při nedostatečné odborné kvalifikaci poskytovatele služeb mohly představovat riziko pro bezpečnost, zdraví nebo život příjemce služby může hostitelský stát požadovat před prvním poskytnutím služby přísnější proceduru tzv. **ověření odborné kvalifikace**⁴³ podle článku 7 odst. 4 Směrnice 2005/36/ES. Výčet profesí touto procedurou zatížených si v rámci obecného vymezení (uvedeného v první větě tohoto odstavce) určují členské státy prostřednictvím svých zákonů. Procedura ověřování odborné kvalifikace má charakter „předběžné kontroly“ a oproti standardní proceduře uznávání odborné kvalifikace má jinak (ve prospěch profesního uchazeče – oznamovatele) postavené parametry. Je stanovena lhůta jednoho, respektive dvou, měsíců pro doručení (nikoli pouze pro vydání) rozhodnutí, která začíná běžet už od okamžiku podání úplného oznámení ověřovacímu orgánu. Od procedury ověření může být příslušným orgánem i upuštěno, pokud by ohrožení příjemce služby bylo jen zanedbatelné nebo poskytovatel je obecně uznávanou osobou ve své profesi. Pokud by byl v rámci procedury ověření zjištěn zásadní rozpor mezi odbornou kvalifikací oznamovatele a požadovanou v hostitelské zemi v zájmu bezpečnosti, zdraví a života příjemců služby, měl by uznávací orgán umožnit žadateli prokázat doplnění požadované kvalifikace zejména formou rozdílové zkoušky.

⁴¹ Výjimkou svého druhu je profesní ověřování (viz další text). Navíc toto oprávnění nebrání pracovníkovi - poskytovateli služeb žádat o klasické profesní uznání.

⁴² Srov. článek 7 Směrnice 2005/36/ES.

⁴³ Termín "ověření odborné kvalifikace" vyznačuje odlišnost posuzování odborné kvalifikace v rámci dočasného a příležitostného výkonu profese od přísnějšího systému obecně platného v kontextu volného pohybu pracovníků a svobody usazení (termín "uznávání odborné kvalifikace").

5 Česká právní úprava profesní migrace (obecně)

5.1 Režim usazování – česká právní úprava (obecně)

V České republice (obdobně praxi jiných členských států EU) existují různé podmínky zaměstnávání pro cizince migrující za prací - podle toho, zda jde o cizince z třetích zemí nebo o rezidenty EU. Občané EU na rozdíl od ostatních cizinců nepotřebují povolení k zaměstnání na našem území.

5.1.1 Migrace pracovníků - občanů EU do ČR

Pro profesní migraci občanů EU do ČR platí harmonizační zásady uvedené v předchozích oddílech této práce. Občané EU, kteří chtějí využít svou odbornou kvalifikaci ze země původu, musí v České republice požádat o její uznání ve smyslu Směrnice o uznávání odborných kvalifikací 2005/36/ES. Její ustanovení implementuje po rozsáhlé novelizaci v roce 2008⁴⁴ zákon č. 18/2004 Sb. o uznávání odborné kvalifikace⁴⁵ (dále jen „Zákon č.18/2004Sb.“). Tento zákon nabyl v plném rozsahu účinnost dnem vstupu ČR do EU tj. k 1. květnu 2004, novela implementující novou jednotnou unijní úpravu v souladu se směrnicí 2005/36/ES k 1.7.2008.

Pro oblast uznávání odborných kvalifikací je jako ústřední správní orgán v ČR určeno Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“), které mimo jiné zřizuje orgán národního koordinátora a provozuje veřejně přístupnou databázi regulovaných povolání a činností v ČR⁴⁶. Na příslušných www stránkách lze najít i další informace k problematice včetně formuláře žádosti o uznání odborné kvalifikace

⁴⁴ Zákon č. 189/2008 Sb. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 8.5.2013].

⁴⁵ Zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 8.5.2013].

⁴⁶ Srov. *Uznávání odborných kvalifikací. Databáze regulovaných povolání a činností* [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 4.3.2013]. Dostupné z: http://uok.msmt.cz/uok/ru_list.php

v ČR a včetně platného znění odpovídajících právních předpisů.⁴⁷ Vlastním uznávacím orgánem jsou pro danou regulovanou činnost dozorující rezortní ministerstva, popřípadě profesní komory. Poradním orgánem je Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV), který na jejich žádost vydává odborná stanoviska nebo poskytuje vysvětlení⁴⁸.

5.1.2 Migrace pracovníků – neobčanů EU do ČR

Co se týče neobčanů EU lze vydělit dva režimy. Osoby s trvalým pobytem na území ČR a rodinní příslušníci těchto cizinců mohou požádat o uznání kvalifikace za stejných podmínek jako občané EU.⁴⁹ Na proti tomu cizinci, kteří v naší zemi pobývají pouze na základě víza nebo povolení k dlouhodobému pobytu⁵⁰, musí navíc žádat o povolení k zaměstnání. Toto povolení k zaměstnání vydává cizinci úřad práce. I s vystaveným povolením cizinec může obsadit pouze pracovní místo, u kterého zaměstnavatel prokázal, že jej není možné obsadit občanem ČR, resp. občanem EU. Tento postup lze považovat za určitou bariéru žádoucí profesní mobility.⁵¹ Například v souvislostech této práce, by mohla tato skutečnost hatit možnost doplnění nedostatku zdravotnických pracovníků a lékařů v ČR, který lze předpokládat při trvání současných migračních tendencí této profesní skupiny v našem prostoru.

5.2 Režim poskytování služeb - česká právní úprava (obecně)

Obdobně režimu usazování také v oblasti přístupu k dočasnému nebo jen příležitostnému výkonu povolání mají občané EU v souladu s unijní legislativou určitou exkluzivitu.

⁴⁷ Srov. *Uznávání kvalifikací*. MŠMT, 2013 op.cit.

⁴⁸ Srov. *Uznávání kvalifikací*. Europass.cz, 2012 op. cit.

⁴⁹ Srov. §1 odst. 2 zákona č. 18/2004 Sb.

⁵⁰ Tedy v režimu Zákona č. 326/1999 Sb. – srov. Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 12.5.2013].

⁵¹ Srov. HORÁKOVÁ, M. Mezinárodní pracovní migrace v ČR. In: HORÁKOVÁ, M., MACOUNOVÁ, I. *Bulletin č.28 VÚPS (výzkumný ústav práce a sociálních věcí)*. Praha: VÚPSV, 2012. 56s. ISBN 978-80-7416-104-9. s.46.

5.2.1 Dočasný a příležitostný výkon povolání v ČR – občané EU

Pro dočasný a příležitostný výkon povolání občany EU v ČR platí harmonizační zásady uvedené v předchozích oddílech této práce. Odpovídající ustanovení hlavy II Směrnice 2005/36/ES implementuje Zákon č. 18/2004 Sb., respektive jeho novela z roku 2008 účinná od 1.7.2008.

Institut **předběžného oznámení (ohlášení)** je upraven v § 36a zákona č.18/2004 Sb. Řádné oznámení, které splňuje obecné náležitosti podání podle správní řádu a obsahuje přiloženy odpovídající doklady, opravňuje k dočasnému nebo příležitostnému výkonu činnosti na našem území bez dalšího. Pokud by nebyly tyto požadavky naplněny, uznávací orgán je o tom povinen zpravit oznamovatele.

Přísnější procedura **ověření odborné kvalifikace**, kterou je možné vyžadovat před prvním poskytnutím služby u profesí, jejichž výkon může představovat podstatné riziko pro bezpečnost, zdraví nebo život lidí, vychází v naší právní úpravě obecně z § 36b zákona č.18/2004 Sb. Jde pouze o obecné vymezení - zda daná profese bude podrobena této proceduře je určeno zvláštními zákony regulujícími vymezené typy profesních odborností. Požadavek ověření odborné kvalifikace se nevztahuje na případy, kdy uchazeči byla v ČR v minulosti už jeho kvalifikace ověřena nebo uznána v standardní proceduře v režimu usazování. Ledaže by v mezidobí byly určeny zákonem vyšší požadavky na odbornou kvalifikaci pro výkon daného povolání, bez toho aby tento vývoj reflektovaly odpovídající zákonná přechodná ustanovení. V případě kladného rozhodnutí o ověření odborné kvalifikace, ale také v případech upuštění od ověření odborné kvalifikace, dále v případě vykonání rozdílové zkoušky nebo jiného vhodného opatření v situacích zásadního rozporu mezi kvalifikací oznamovatele a kvalifikací požadovanou pro výkon daného povolání v naší zemi, nebo také v případě nedodržení lhůt ze strany uznávacího orgánu, vzniká ze zákona **právo dočasného nebo příležitostného výkonu povolání**⁵². Pokud by nebyly splněny tyto podmínky, šlo by o neoprávněný výkon činnosti, který bude trestán dle závažnosti jako přestupek nebo až trestný čin.

⁵² srov. §36b odst. 6 zákona č.18/2004 Sb.

6 Profesionální migrace lékařů (zdravotníků) v rámci EU a její právní úprava

6.1 Režim usazování - profesionální uznávání ve zdravotnictví

6.1.1 Profesionální uznávání ve zdravotnictví - vývoj v právu EU

Zdravotnické profese vzhledem k možnému dopadu na život a zdraví pacientů, ale i na stav společnosti jako takové, mají zvláštní charakter a stanovení odpovídajících kvalifikačních požadavků se zde považuje za velmi důležité v kterékoli zemi. Z těchto důvodů požadavky na výkon zdravotnických povolání legislativa EU až donedávna upravovala odlišně od ostatních povolání i po stránce formální, a to formou tzv. oborových směrnic. Společným rysem této speciální úpravy, která je odlišovala od obecného systému, byla harmonizace minimálního obsahu studia, minimální délky vzdělávání, obsahových náležitostí vzdělávání a konkrétních výstupů takového vzdělávání. Legislativní proces, který se uskutečnil v období od poloviny 70. až do poloviny 80. let 20. století, usnadnila skutečnost, že požadavky na odbornost a přípravné kurzy pro zdravotnický personál a lékaře se v jednotlivých členských státech příliš neodlišovaly.

Výsledkem harmonizace se stalo větší množství směrnic oborového typu, které regulovaly řadu zdravotnických povolání s ohledem na svobodu usazování a volný pohyb služeb. Zdravotnického personálu se týkaly níže uvedené směrnice⁵³:

- **lékaři: Směrnice 75/362/EHS** ze dne 16. června 1975 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci lékařů, obsahující opatření pro usnadnění účinného výkonu práva usazování a volného pohybu služeb + **Směrnice 75/363/EHS** ze dne 16. června 1975 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činnosti lékařů.

Později byly tyto směrnice sloučeny, doplněny a rekonstruovány jako **Směrnice 93/16/EHS** ze dne 5. dubna 1993 o usnadnění volného pohybu lékařů a vzájemného uznávání jejich diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci. Tato směrnice zůstala platná až do současného jednotného systému ve znění pozdějších

⁵³ V tomto oddíle uvedené směrnice lze vyhledat In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>. Resp. viz seznam zdrojů.

předpisů (Směrnice 97/50/ES, Směrnice 98/21/ES, Směrnice 98/63/ES, Směrnice 99/46/ES, Směrnice 2001/19/ES)

- **zubní lékaři: Směrnice 78/686/EHS** ze dne 25. července 1978 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání zubních lékařů, obsahující opatření k usnadnění účinného výkonu práva podnikání a volného pohybu osob + **Směrnice 78/687/EHS** ze dne 25. července 1978 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činností zubních lékařů. Tyto směrnice zůstaly platné až do současného jednotného systému ve znění pozdějších předpisů (Směrnice 81/1057/EHS, Směrnice 89/594/EHS, Směrnice 2001/29/ES)
- **zdravotní sestry a ošetřovatelé: Směrnice 77/452/EHS** ze dne 27. června 1977 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání zdravotních sester a ošetřovatelů odpovědných za všeobecnou péči obsahující opatření pro usnadnění účinného výkonu práva podnikání a volného pohybu služeb, + **Směrnice 77/453/EHS** ze dne 27. června 1977 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činnosti zdravotních sester a ošetřovatelů odpovědných za všeobecnou péči. Tyto směrnice zůstaly platné až do současného jednotného systému ve znění pozdějších předpisů (Směrnice 81/1057/EHS, Směrnice 89/594/EHS, Směrnice 2001/29/ES)
- **porodní asistentky: Směrnice 80/154/EHS** o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání porodních asistentek a o opatřeních pro usnadnění účinného výkonu práva podnikání a poskytování služeb + **Směrnice 80/155/EHS** o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek a jejich výkonu. Tyto směrnice zůstaly platné až do současného jednotného systému ve znění pozdějších předpisů (Směrnice 80/1273/EHS, Směrnice 89/594/EHS, Směrnice 2001/29/ES).
- **farmaceuti: Směrnice 85/432/EHS** ze dne 16. září 1985 o koordinaci právních a správních předpisů ohledně některých činností v oblasti farmacie + **Směrnice 85/433/EHS** ze dne 16. září 1985 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci v oboru farmacie obsahující opatření k usnadnění účinného výkonu práva usazování v určitých činnostech v oboru farmacie. Tyto směrnice zůstaly platné až do současného jednotného systému ve znění pozdějších předpisů (Směrnice 2001/19/ES)

6.1.2 Profesní uznávání ve zdravotnictví – současný stav v právu EU

Jak již bylo řečeno dříve, stala se účinnou od 20. října 2007 jednotná **Směrnice 2005/36/ES ze dne 7. září 2005, o uznávání odborných kvalifikací**, která shrnula a nově upravila do jedné právní normy předchozí značně roztržštěný systém obecných a oborových směrnic.

Vybrané (a pro chod zdravotnictví nejdůležitější) zdravotnické profese, jako profese lékařů, zubních lékařů, zdravotních sester a ošetřovatelů, porodních asistentek a farmaceutů, jsou nadále upraveny v souladu s principem vzájemného uznávání odborných kvalifikací na základě koordinace minimálních požadavků na odbornou přípravu, ve speciální části směrnice.⁵⁴ Jak už bylo zdůrazněno v předchozím obecném textu, základní výhodou tohoto přístupu je v podstatě plně garantované automatické uznávání odborné kvalifikace žadatelům při naplnění stanovených podmínek.

Ostatní (nelékařská) zdravotnická povolání, která nejsou takto speciálně upravena, podléhají režimu obecného systému vzájemného uznávání odborných kvalifikací.⁵⁵ Způsobilost zdravotníka se zde posuzuje na základě nejen dokladů o dosažené kvalifikaci, ale i na základě srovnání obsahu odborné přípravy profesního migranta s požadavky na odbornou přípravu v cílové zemi. Výsledkem takového posouzení může být nejenom uznání nebo neuznání kvalifikace žadatele jako ekvivalentní požadované kvalifikaci v cílové zemi, ale i poskytnutí možnosti tzv. kompenzačního opatření neúspěšným žadatelům. Takové kompenzační opatření (formou uložení dodatečného výkonu zdravotnického povolání v cílové zemi pod

⁵⁴ Kapitola III směrnice 2005/36/ES, resp. její oddíl 2 (čl.24-30) lékaři, oddíl 4 (čl.34-37) zubní lékaři, oddíl 3 (čl.31-33) zdravotní sestry a ošetřovatelé, oddíl 6 (čl.40-43) porodní asistentky a oddíl 7 (čl.44-45) farmaceuti.

⁵⁵ Kapitola I+II směrnice 2005/36/ES. V podmínkách ČR jde o tyto nelékařská zdravotnická povolání: Ergoterapeut, Radiologický asistent, Zdravotní laborant, Zdravotně sociální pracovník, Optometrista, Asistent ochrany a podpory veřejného zdraví, Ortoptista, Ortotik – protetik, Nutriční terapeut, Zubní technik, Dentální hygienistka, Zdravotnický záchranář, Farmaceutický asistent, Biomedicínský asistent, Biomedicínský technik, Radiologický technik, Adiktolog, Klinický psycholog, Klinický logoped, Zrakový terapeut, Fyzioterapeut, Radiologický fyzik, Odborný pracovník v laboratorních metodách a v přípravě léčivých přípravků, Biomedicínský inženýr, Odborný pracovník v ochraně a podpoře veřejného zdraví. Pozn.: Ve vnitrostátním českém právu je odborná příprava pro nelékařské zdravotnické profese (tedy i všeobecné sestry a porodní asistentky) upravena jednotně – srov. Díl 1 a 2 zákon č.96/2004 Sb.

odborným dohledem /tzv. adaptační období/ nebo formou zkoušky zaměřené na zjištění schopnosti žadatele vykonávat dané zdravotnické povolání v cílové zemi /tzv. rozdílová zkouška/) může být uloženo jen při zjištění podstatných rozdílů v obsahu vzdělání nebo praktické přípravy a má být preferováno před prostým neuznáním kvalifikace bez dalšího.

6.1.3 Specifika profesního uznávání lékařů (současný stav v právu EU)

Směrnice 2005/36/ES obsahuje speciální úpravu profesního uznávání pro lékaře v Oddíle 2 Kapitoly III Hlavy II (články 24 až 30). Rozeznává zde **tři typy odborné přípravy lékařů** a pro ně určené požadavky, které musí být naplněny, aby se mohly stát předmětem profesního uznávání. Jde o:

- **Základní odbornou přípravu lékařů.** Ta má kvantitativně zahrnovat nejméně 6 let studia nebo 5500 hodin teoretické a praktické výuky na vysoké škole či pod dohledem vysoké školy. Kvalitativně má zajistit znalosti a dovednosti potřebné po obecný výkon povolání lékaře, ať už rázu teoretického (v principu znalosti vědecké metodologie a hodnocení, znalost biologických věd obecně a znalost anatomie, fyziologie, patologie a sociálního zařazení člověka) nebo rázu praktického - klinického (průřezová znalost klinických oborů a praxe, znalost obecných zásad výkonu lékařství po stránce preventivní, diagnostické i terapeutické stránky, ale i určitá klinická praktická zkušenost získaná pod dohledem v nemocnicích).
- **Zvláštní odbornou přípravu ve všeobecném lékařství.** Ta navazuje na základní odbornou přípravu a má se jednat o řádné studium, které se vykonává pod kontrolou příslušných orgánů a je spíše praktičtější povahy, a jehož výsledkem má být dosažení kvalifikace pro výkon funkce všeobecného lékaře.⁵⁶ Kvantitativně je stanoven pro období před 1.1.2006 požadavek na nejméně dva roky řádného studia, resp. pro doklady o dosažené kvalifikaci vydané po 1.1.2006 požadavek na nejméně tříleté řádné studium. Dlužno říci, že už historicky byla věnována přípravě na tuto

⁵⁶ Jde o ambulantní terénní lékaře se všeobecným zaměřením, kteří zajišťují základní zdravotní péči pro své registrované pacienty, respektive v některých zemích pro všechny obyvatele vymezeného území - lékařského obvodu (s omezenou možností jeho obyvatel k registraci k jinému všeobecnému lékaři). V našich podmínkách se označují jako lékaři praktičtí nebo rodinní, v angličtině se používá označení general practitioner (GP).

lékařskou funkci, zajišťující základní systém sledování zdravotního stavu obyvatelstva a poskytování zdravotní péče, v podmínkách EU zvýšená pozornost, která se odráží i v unijní legislativě.⁵⁷

- **Specializovanou odbornou přípravu lékařů.** Ta navazuje na základní odbornou přípravu a zahrnuje další teoretickou a praktickou výuku, a to na vysoké škole nebo fakultní nemocnici nebo i v jiném zařízení zdravotní péče, které je pro tyto účely schválené příslušnými orgány. Kvantitativně je minimální délka specializované odborné přípravy určena v závislosti na konkrétním oboru na 3 až 5 let.

6.2 Režim poskytování služeb - profesní ohlašování a ověřování ve zdravotnictví

Tento režim se uplatní při dočasném nebo jen příležitostném výkonu zdravotnické profese mimo domovský stát (stát trvalého pobytu nebo usazení), ať už je tato skutečnost spojena s přestěhováním pracovníka do cílového státu nebo ne. Zásady právní úpravy této problematiky na unijní úrovni byly pojednány v oddíle 5.2 této práce, uvedu tedy jen některé pro zdravotnictví specifické rysy.

Vzhledem k zvláštnímu charakteru zdravotnických profesí a zejména k tomu, že nedostatečná odborná kvalifikace zdravotníka může představovat riziko pro zdraví nebo život pacienta (jako příjemce poskytované služby) je obvykle ze strany hostitelských států využívána přísnější procedura tzv. **ověření odborné kvalifikace** podle článku 7 odst. 4 Směrnice 2005/36/ES. Na druhou stranu je zejména dočasný výkon lékařských profesí často charakteru „pouze“ zahraničních odborných stáží nebo praxí ve vysoce kvalitních (školících či výzkumných) zdravotnických zařízeních pod dohledem tamních lékařských kapacit nebo jde naopak v opačném gardu o příjezd vysoce kvalifikovaného lékaře školitele ze zahraničí. V těchto případech odpovědné orgány obvykle od procedury ověření odborné kvalifikace upouštějí.

6.3 Profesní migrace lékařů (zdravotníků) a judikatura ESD

Profesní migrace, vzdělávání a odborné přípravy i uznávání kvalifikací lékařů, popřípadě i dalších zdravotnických pracovníků, se týká povícero rozsudků Soudního

⁵⁷ Směrnice Rady 86/457/EHS ze dne 15. září 1986 o zvláštní odborné přípravě ve všeobecném lékařství.

dvora EU, resp. Soudního dvora ES. Některé vybrané (v chronologickém pořadí) uvádím:⁵⁸

- rozsudek ESD ze dne 17. 12. 1980, věc **C-149/79. Komise v Belgie**: za práci ve veřejné správě nelze považovat pozici zdravotní sestry ve veřejné nemocnici.
- rozsudek ESD ze dne 06.10.1981, věc **C-246/80 Broekmeulen**: nepřipustnost vyžadovat pro uznání kvalifikace lékaře další požadavky na postgraduální vzdělávání lékařů nad rámec směrnice 75/362/EHS.
- rozsudek ESD ze dne 30.04.1986 – věc **C-96/85 Komise v. Francie**: nesoulad s čl. 48 a 52 až 59 směrnice 75/362/EHS - nepřipustnost vyžadovat pro zápis (členství) v profesní asociaci (lékařské komoře) existenci zápisu v profesní asociaci jiného členského státu.
- rozsudek ESD ze dne 03.10.1990 - věc **C-61/89 Bouchoucha**: při absentující komunitární harmonizační úpravě medicínských terapeutických povolání nelékařského typu (tzv. paramedicínské činnosti, v daném případě šlo o osteopatii) mohou členské státy vyhradit jejich výkon pouze držitelům kvalifikace lékaře medicíny.
- rozsudek ESD ze dne 12.12.1990 - věc **C-263/88 Komise v. France**: závaznost procesu uznávání kvalifikací se vztahuje i na výkonu zdravotnických povolání v zámořských zemích a teritoriích členských států.
- rozsudek ESD ze dne 16.06.1992 - věc **C-351/90 Komise v. Luxembursko**: lékaři, dentisté i veterináři vykonávající profesi v určitém členském státu (bez ohledu na to, zda jde o činnost samostatnou nebo zaměstnaneckou) mají právo usadit se k výkonu této činnosti nebo přijmout odpovídající zaměstnání v jiném členském státu bez toho, aby ztratili profesní práva v původní zemi. Mohou tedy medicínskou činnost provozovat paralelně ve více zemích.

⁵⁸ V tomto oddíle uvedené rozsudky ESD lze vyhledat In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- rozsudek ESD ze dne 09.02.1994 - věc **C-319/92 Haim**: týkalo se primárně "zubařské" směrnice 78/686/EHS. Pokud členský stát váže hrazení výkonu činnosti (zubního) lékaře zdravotní pojišťovnou na nějakou přípravnou praxi, musí zohlednit i zkušenosti (praxi) získanou žadatelem v jiném členském státě. Naproti tomu směrnice nezavazuje členské státy ve smyslu stanovení, aby uznaly diplomy osvědčující školení ve třetí zemi mimo EU.
- rozsudek ESD ze dne 09.02.1994 - věc **C-154/93 Tawil-Albertini**: obdobně předchozímu rozsudku bylo konstatováno, že směrnice nezavazují členské státy, aby uznaly diplomy vydané po školení ve třetí zemi mimo EU.
- rozsudek ESD ze dne 01.06.1995 - věc **C-40/93 Komise v. Itálie**: nepřipustné odložení data stanoveného směrnicí pro uznávání kvalifikací v medicíně pro vybranou skupinu lékařů (v daném případě lékaři, kteří získaly své diplomy před akademickým rokem 1984/1985 včetně).
- rozsudek ESD ze dne 16.10.1997 - věc **C-69/96 až C-79/96 Garofalo**: členské státy mohou uznat odpovídající kvalifikaci lékařům, kteří vykonávali praxi praktického lékaře (lékaře všeobecné medicíny) v rámci národního systému zdravotního zabezpečení před datem 1.1.1995, aniž by tito absolvovali specifickou odbornou praktickou přípravu v oboru všeobecná medicína v souladu se směrnicí.
- rozsudek ESD ze dne 16.07.1998 - věc **C-93/97 Federace belgických lékařských komor (Fédération belge des chambres syndicales de médecins)**: konstatováno, že nikoli směrnice, ale členské státy určují průběh a podmínky odborné přípravy v oboru všeobecné lékařství. Výjimkou je požadavek na to, aby školitel sám byl držitelem diplomu nebo jiného osvědčení o dosažení specializační kvalifikace.
- rozsudek ESD ze dne 25.02.1999 - věc **C-131/97 Carbonari**: povinnost poskytnout přiměřenou odměnu (plat) po dobu specializační praxe je nezpochybnitelná, pokud je předpokladem k přístupu k systému vzájemného uznávání kvalifikací. Tato povinnost je závazná pro takové specializační obory, které jsou společné pro všechny členské státy nebo pro dva nebo více členských států, pokud jde o obor uvedený ve směrnici. Existence této povinnosti však sama o sobě neumožňuje domáhat se, aby národní soud určil, kdo je přiměřenou odměnu (plat) povinen zaplatit a v jaké výši.

- rozsudek ESD ze dne 06.06.2000 – věc: **C-281/98 Angonese**: osvědčování jazykových znalostí - bylo konstatováno, že pokud je umožněno zaměstnavateli, aby ukládal účastníkovi výběrového řízení povinnost osvědčit své jazykové znalosti výlučně prostřednictvím osvědčení, které pocházejí jen z jedné konkrétní správní jednotky daného členského státu, považuje se to, za diskriminaci v přístupu k zaměstnání a tedy porušení primárního práva EU.
- rozsudek ESD ze dne 04.07.2000 - věc **C-424/97 Haim II**: týkalo se primárně "zubařské" směrnice 78/686/EHS. Bylo konstatováno, že příslušné orgány mohou stanovit, že praktikujícímu zubnímu lékaři příslušníku jiného členského státu, který se hodlá usadit k výkonu své činnosti v dané zemi a nemá žádnou z kvalifikací uvedených ve směrnici, může být stanovena podmínka prokázat jazykové znalosti nezbytné k výkonu povolání. Takový požadavek představuje uplatnění důvodů obecného zájmu, ale musí zároveň respektovat zásadu proporcionality.
- rozsudek ESD ze dne 14.09.2000 - věc **C-16/99 Erpelding**: beneficiář systému vzájemného uznávání kvalifikací má právo užívat svůj akademický titul, případně jeho zkratku, v jazyce členského státu, kde byl získán. Je na hostitelském členském státě, zda povolí na svém území užívání akademického nebo jiného ekvivalentního titulu i v jazyce jiném. Dále pak bylo konstatováno, že lékař, který získal v diplom v odborné specializaci, která není uvedena v seznamu kurzů specializované odborné přípravy ve směrnici, se nemusí dovolávat (článku 19 směrnice 93/16/EHS pro) použití odpovídajícího profesního označení specialisty v hostitelském státě.
- rozsudek ESD ze dne 14.09.2000 - věc **C-238/98 Hocsman**: šlo o uznávání kvalifikací získaných v zemích mimo EU. Bylo konstatováno, že pokud jeden členský stát uzná diplom, osvědčení či jiný doklad o dosažené kvalifikaci získané ve třetí zemi (zemi mimo EU), pak při žádosti o uznání kvalifikace k dalšímu členskému státu, bude tento nový hostitelský stát brát všechny takto uznané diplomy, osvědčení a jiné doklady o dosažené kvalifikaci dotyčné osoby v úvahu. Zůstává mu však právo porovnat znalosti a schopnosti takto certifikované s požadavky národními a není tedy uznáním takové kvalifikace jiným členským státem sám ve svém rozhodování vázán.

- rozsudek ESD ze dne 03.10.2000 – věc: **C-371/97 Gozza a spol.:** navazuje na případ Carbonari C131/97 konstatujíc, že povinnost poskytnout přiměřenou odměnu (plat) po dobu specializační praxe (podle směrnice 75/362/EHS a 75/363/EHS) platí i pro období před její transpozicí do vnitrostátního práva.
- rozsudek ESD ze dne 18.01.2001 - věc **C-162/99 Komise v. Itálie:** stanovení podmínky bydliště v místě pro výkon povolání (zubního) lékaře, která byla vyžadována italskými registračními orgány, představuje omezení na svobodě usazování a volném pohybu pracovníků a diskriminaci na základě státní příslušnosti.
- rozsudek ESD ze dne 29.11.2001 - věc **C-202/99 Komise v. Itálie:** zachování alternativního systému školení pro vstup do povolání (zubního) lékaře je v rozporu se směrnicí (zde "zubařská" směrnice 78/686/EHS).
- rozsudek ESD ze dne 18.11.2004 – spojené věci **C-10/02 Fasciolo a spol. a C-11/02 Berardi a spol.:** směrnice 93/15/EHS přiznává zvláštní odborné přípravě ve všeobecném lékařství vyšší hodnotu než nabytým právům. Lékařům držitelům diplomu o absolvování zvláštní odborné přípravy lze přiznat příznivější zacházení (v dané věci šlo o vyhrazení většího počtu pracovních míst).
- rozsudek ESD ze dne 9.9.2003 - věc **C-25/02 Rinke:** pro uznání kvalifikace je nutno dosáhnou stanovených požadavků na dobu studia a praxe v celém rozsahu. Dále byla zdůrazněna zásada rovného zacházení s muži i ženami v přístupu ke studiu, praxi i procesu uznávání kvalifikací.
- rozsudek ESD ze dne 21.1.2008 - věc **C-229/07 Mayeur:** případ státního příslušníka a držitele lékařské kvalifikace třetího státu, který je manželem občana EU a chtěl vykonávat povolání lékaře ve členském státě, kde s manželkou pobýval. Přes odvolání na směrnici 2004/38/ES bylo řešení obdobné případu C-238/98 Hocsman (viz výše).
- rozsudek ESD ze dne 19.5.2009 – spojené věci **C-171/07 a C-172/07 Sárská lékárnická komora (Apothekerkammer des Saarlandes):** vnitrostátní požadavek na provozování lékárny osobně lékárníkem s odpovídající odbornou kvalifikací je (s přihlédnutím na zvláštní povahu léčiv a odůvodněno legitimním zájmem na

ochraně veřejného zdraví) přiměřený a nelze ho považovat za porušení svobody usazování.

- rozsudek ESD ze dne 12.1.2010 - věc **C-341/08 Petersenová**: stanovení věkového omezení pro výkon povolání (zubního) lékaře, která byla vyžadována německými regulačními orgány pro smluvní lékaře, je nepřipustné - pokud stejné omezení odůvodňované „ochranou zdraví pacientů“ (před poklesem výkonnosti lékaře z důvodu věku) nebude použito i na lékaře stojící mimo smluvní vztahy.
- rozsudek ESD ze dne 19.5.2011 - věc **C-452/09 Iaiová a spol.**: práva spojená se získáváním odborné kvalifikace (zde nárok na finanční podporu po dobu přípravných kurzů podle směrnice 82/76/EHS měnící směrnici 75/362/EHS) neprovedená řádně členským státem se promlčují v přiměřené lhůtě, pokud opožděné podání žaloby nezpůsobil sám členský stát.

6.4 Specifika profesní migrace lékařů (zdravotníků) do EU ze třetích zemí

Lékaři (potažmo zástupci některých dalších zdravotnických profesí) jsou nesporně vysoce kvalifikovaní pracovníci, u kterých v současné situaci demografické v EU a při chronicky neuspokojované poptávce na trhu práce v mnoha členských zemích, je v unijním zájmu podporovat jejich řízenou imigraci i ze třetích zemí. Mimo jiné i s tímto cílem byla přijata směrnice 2009/50/ES ze dne 25. 5. 2009 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci⁵⁹ neboli také „Směrnice o modrých kartách“.

6.5 Kritické poznámky k současné unijní právní úpravě profesní migrace lékařů

S tím jak se vyvíjí demografická situace a ubývá obyvatel v produktivním věku na úkor starších ročníků čerpajících zdravotní péči ve stále větší míře, zvyšuje se poptávka po

⁵⁹ Směrnice Rady 2009/50/ES ze dne 25. května 2009 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

zdravotnických pracovnících a lékařích zvláště. Jednou z cest, jak se vypořádat s touto situací, je využít rozdíly v dostupnosti a poptávce po lékařích mezi jednotlivými členskými zeměmi EU a umožnit mezi nimi ještě lehčí a rychlejší mobilitu lékařů než dovoluje současná unijní úprava. Podobná situace nastává i u nezdravotnických vysoce kvalifikovaných odborníků, a proto Komise přijala návrh na modernizaci stávající směrnice 2005/36/ES.⁶⁰ Tato modernizace je jedním z dvanácti opatření pro růst stanovených v tzv. Aktu o jednotném trhu.⁶¹

Modernizovaná směrnice 2005/36/ES⁶² by měla posílit mobilitu specialistů ve vybraných povoláních zavedením **tzv. evropského profesního průkazu**. Ten by měl výrazně usnadnit a zrychlit uznávání profesní odbornosti v režimu usazení, ale snad ještě více dočasnou profesní mobilitu v režimu poskytování služeb. Průkaz má být napojen na současný systém pro výměnu informací o vnitřním trhu a bude mít elektronickou podobu.

Dalším mobilitu usnadňujícím mechanismem by bylo zavedení **alternativního systému odborné přípravy majícího charakter společné unijní platformy**. Byly by vytýčeny jednotné rámce pro odbornou přípravu v jednotlivých specializacích i společná atestační zkouška na unijní úrovni. Dosažení unijního atestu by umožňovalo automatické uznávání odpovídající odborné kvalifikace v rozsahu EU.

⁶⁰ Srov. ŽENKL M. Díky modernizaci směrnice o uznávání odborných kvalifikací si odborníci snáze najdou kvalifikovanou práci v celé Evropě. [online]. Hospodářská komora České republiky, 2013 [cit. 5.5.2013]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/veda-vzdelavani-lidske-zdroje/diky-modernizaci-smernice-o-uznavani-odbornych-kvalifikaci-si-odbornici-snaze-najdou-kvalifikovanou-praci-v-cele-evrope.aspx>

⁶¹ Srov. Sdělení komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů Akt o jednotném trhu Dvanáct nástrojů k podnícení hospodářského růstu a posílení důvěry „Společně pro nový růst“ ze dne 19. dubna 2011. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

⁶² Srov. Návrh Směrnice evropského parlamentu a rady ze dne 19. prosince 2011, kterou se mění směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací a nařízení [...] o spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 9.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Na druhou stranu právě v oblasti zdravotnictví panují mezi veřejností určité obavy z cizích lékařů. Jde tu jednak o strach z nedostatečné formální odbornosti cizích lékařů. V této otázce je třeba říci, že minimální požadavky na odbornou přípravu lékařů a dalších zdravotnických pracovníků vycházejí z harmonizace před nějakými 20 nebo 30 lety, zatímco rozšiřování medicínských znalostí a s tím spojené požadavky na lékaře a další zdravotnické pracovníky stoupají. Jednak o obavu z nedostatečných jazykových znalostí a komunikačních dovedností přišedších lékařů. A konečně o obavu z možného příchodu lékařů, kteří k odchodu z domovské země byli donuceni tamním omezením nebo dokonce zákazem činnosti pro zanedbání odborné péče.

Proto má být v rámci modernizované směrnice 2005/36/ES zaveden **mechanismus varování u pracovníků ve zdravotnictví využívající systémy automatického uznávání**. Do tohoto systému by příslušné orgány členských států EU povinně zadávaly údaje o lékařích a dalších pracovnících ve zdravotnictví, kteří mají výkon odborné činnosti omezen nebo zakázán z nařízení soudu nebo i jiného orgánu veřejné správy.

7 Realita a právní úprava profesní migrace lékařů v České republice

7.1 Režim usazování u lékařů – specifika české právní úpravy

Výkon činnosti lékaře je v ČR (stejně jako jinde v Evropě) řazen mezi regulovaná povolání a pro cizozemské uchazeče o ně platí obecné principy uvedené v předchozím textu, respektive pro občany prostoru EU pravidla harmonizovaná směrnicí 2005/36/ES. Možnosti profesní migrace lékařů v rámci ČR jsou dány a příslušná unijní legislativa (Oddíl 2 Kapitoly III Hlavy II Směrnice 2005/36/ES) je implementována speciální normou⁶³, a to zákonem č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta⁶⁴ (dále jen „zákon č.95/2004 Sb.).

Co se týče **typů odborné přípravy lékařů a profesních oprávnění spojených s jejich dokončením**, pak v tuzemské realitě terminologii a typům vymezeným směrnicí 2005/36/ES odpovídá podle zákona č. 95/2004 Sb.:

- **Základní odborné přípravě lékařů** odpovídá studium na lékařské fakultě vysoké školy v oboru všeobecné medicíny (předpokládá se nejméně šestileté prezenční studium v akreditovaném zdravotnickém magisterském studijním programu všeobecné lékařství). Dosažením absolutoria je získána tzv. **odborná způsobilost**, která opravňuje k výkonu povolání lékaře v územní působnosti České republiky s , ale s podmínkou zajištění tzv. odborným dohledem (vykonávaným lékařem držitelem specializované způsobilosti). Odborná způsobilost tedy neopravňuje k samostatnému výkonu povolání lékaře⁶⁵.

⁶³ Vůči obecnému zákonu č. 18/2004 Sb., který byl zběžně popsán v oddíle 6.1.1. této práce.

⁶⁴ Zákon č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 8.5.2013].

⁶⁵ Výkonem povolání lékaře je činnost uvedená v § 4 odst. 2 a § 5 odst. 3 zákona č. 95/2004 Sb., tzn. činnost preventivní, diagnostická, léčebná, rehabilitační a dispenzární, činnost metodická, koncepční, výzkumná a vzdělávací a dále činnost posudková a revizní.

- **Zvláštní odborné přípravě ve všeobecném lékařství** odpovídá dosažení specializace „praktický lékař pro dospělé“ v intencích v dalším odstavci popsanych podmínek pro lékařské specializace obecně.⁶⁶
- **Specializované odborné přípravě lékařů** odpovídá tzv. specializační příprava, ať už v oboru obecného typu (např. chirurgie, vnitřní lékařství,..) nebo v oboru nadstavbového typu (např. ortopedie, kardiologie, alergologie a klinická imunologie,..). Tato příprava navazuje organicky na obecně oborovou přípravu v tzv. základním kmeni. Absolutoriem ve formě vykonání atestační zkoušky⁶⁷ je získána **tzv. specializovaná způsobilost**, která opravňuje k samostatnému výkonu povolání lékaře v dané odbornosti na území České republiky⁶⁸. Získání specializované způsobilosti se dokládá diplomem o specializaci v příslušném specializačním oboru, popřípadě osvědčením nebo rozhodnutím ministerstva zdravotnictví.⁶⁹

⁶⁶ Určitou všeobecnou přípravu s přihlédnutím k druhu vybrané specializace vykonávají i ostatní lékaři. Je jí obecná oborová postgraduální příprava v tzv. základním kmeni (např. vnitřní lékařství, chirurgie, pediatrie, ..), která je vázaná převážně na praxi ve zdravotnických zařízeních nemocničního typu a zakončená písemným testem. Absolutorium se osvědčuje zápisem do atestačního průkazu. Je třeba říci, že absolvování základního kmene v našich podmínkách de jure nemá významnější hodnotu, protože neopravňuje k samostatné činnosti bez odborného dohledu.

⁶⁷ Srov. §§ 19-21 zákona č. 95/2004Sb.

⁶⁸ *Co je specializovaná způsobilost?* [online]. Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2011 [cit. 1.2.2013].

Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/co-je-specializovana-zpusobilost_1773_2051_3.html

⁶⁹ Dlužno říci, že většina českých lékařů prodělala v minulosti (před nabytím účinnosti zákona č. 95/2004 Sb.) jiný systém specializační přípravy. Ten směřoval nejprve k získání tzv. atestace základní neboli atestace I. stupně (odpovídající rozsahem praxi v podstatě nynějšímu základnímu kmeni, ale zakončený mnohem náročnější ústní zkouškou). Atestace I. stupně opravňovala k výkonu činnosti v odpovídajícím základním oboru bez dalšího dozoru a při další dodatečné specializované praxi dokonce k samostatné činnosti v oboru specializačním. Na volbě lékaře byla další nadstavbová příprava obecná nebo specializační zakončená tzv. atestační zkouškou II. stupně, která automaticky opravňovala k provozování samostatné činnosti ve specializovaném oboru bez dalšího nebo k výkonu odborného dozoru nad kolegy v přípravě. Kolizi obou systémů stran určení, zda dotčený lékař splňuje aktuální podmínky specializované způsobilosti, řeší přechodná ustanovení zákona č.95/2004 Sb.(srov. § 44, respektive čl. II zákona č. 346/2011 Sb., kterým byl zákon č.95/2004Sb. novelizován)

Stran povolání lékaře a požadavků na jeho výkon v podmínkách ČR lze v souladu s výše uvedenou typologií odborné přípravy vyčlenit **dva základní typy výkonu lékařského povolání neboli tzv. regulované jednotky v ČR**, a to regulovanou jednotku lékař (kod 163) a regulovanou jednotku lékař specialista (kod 164)⁷⁰.

K výkonu **povolání lékaře**⁷¹ je předepsáno absolutorium v nejméně šestiletém prezenčním studiu v akreditovaném zdravotnickém magisterském studijním programu všeobecné lékařství zahrnujícím teoretickou i praktickou výuku. Naplnění této podmínky, odpovídající vůči znění směrnice č.2005/36/ES tzv. základní odborné přípravě a vzhledem k zákonu č.95/2004Sb. tzv. odborné způsobilosti, opravňuje pouze k výkonu povolání lékaře pod odborným dohledem lékaře se specializovanou způsobilostí. Další podmínkou je bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Není vyžadována další odborná praxe, nejsou stanoveny nějaké majetkové požadavky na kandidáta, výjimkou je nutnost uzavřít pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou výkonem povolání lékaře.

K výkonu **povolání lékaře specialisty**⁷² je navíc k předchozímu předepsáno úspěšné absolvování specializačního vzdělání se získáním diplomu o specializované způsobilosti v příslušném oboru. Naplnění této podmínky, odpovídající vůči znění směrnice č.2005/36/ES tzv. specializované odborné přípravě a vzhledem k zákonu č.95/2004Sb. tzv. specializované způsobilosti, opravňuje k výkonu povolání lékaře v příslušném oboru samostatně bez dohledu. Obory specializačního vzdělávání a minimální délka specializačního vzdělávání lékaře jsou stanoveny přílohou k zákonu č.95/2004 Sb.⁷³ Odpovídající vzdělávací programy stanoví podrobně rozsah a obsah

⁷⁰ Srov. *Uznávání odborných kvalifikací. Databáze regulovaných povolání a činností*. MŠMT 2013 op.cit.

⁷¹ Srov. *Uznávání odborných kvalifikací. Databáze regulovaných povolání a činností*. MŠMT 2013 op.cit. na stránce http://uok.msmt.cz/uok/ru_detail.php?id=163&dl=cz&flet=&fmg=27&ftype=0&fpg=2&ftxt=

⁷² Srov. *Uznávání odborných kvalifikací. Databáze regulovaných povolání a činností*. MŠMT 2013 op.cit. na http://uok.msmt.cz/uok/ru_detail.php?id=164&dl=cz&flet=&fmg=&ftype=&fpg=1&ftxt=1%E9ka%F8

⁷³ Aktuálně existuje celkem 83 specializačních oborů: alergologie a klinická imunologie, anesteziologie a resuscitace, angiologie, audiologie a foniatrie, cévní chirurgie, dermatovenerologie, dětská a dorostová psychiatrie, dětská dermatovenerologie, dětská gastroenterologie a hepatologie, dětská gynekologie, dětská chirurgie, dětská kardiologie, dětská nefrologie, dětská neurologie, dětská onkologie a hematoonkologie, dětská otorinolaryngologie, dětská pneumologie, dětská radiologie, dětská revmatologie, dětská urologie, dětské lékařství, diabetologie, dorostové lékařství, endokrinologie, epidemiologie, gastroenterologie, geriatrie, gerontopsychiatrie, gynekologie a porodnictví, hematologie a

přípravy včetně délky a typu pracovišť, na kterých má praxe probíhat nebo (k specializační zkoušce) vyžadovaných teoretických znalostí a konkrétních praktických dovedností.

Další podrobnosti, zejména stran praktické realizace profesní migrace lékařů v režimu usazování do a z České republiky, pojednám v následujících oddílech této práce (8.2.2 a 8.3.2).

7.2 Problematika profesní migrace lékařů z ČR do jiných států EU

7.2.1 Realita profesní migrace českých lékařů do jiných států EU

K zhodnocení reality migračních tendencí českých lékařů do zahraničí je k dispozici více zdrojů. Uvádím evropské statistiky profesní mobility v prostoru EU.⁷⁴ Základem níže uvedeného hodnocení jsou počty podaných žádostí o uznání profesní kvalifikace dosažené v ČR (tj. žádostí podaných českými lékaři, ale i lékaři jiného původu, kteří absolvovali studium a praxi v ČR) k uznávacím orgánům cílových zemí.⁷⁵

Země žadatele	Počet žádostí v letech 1997 až 2008	Negativní výsledek	Počet žádostí v letech 2009 až 2012	Negativní výsledek
Austria	28	0	3	0

transfúzní lékařství, hrudní chirurgie, hygiena a epidemiologie, hygiena dětí a dorostu, hygiena obecná a komunální, hygiena výživy, hyperbarická medicína a oxygenoterapie, chirurgie, infekční lékařství, intenzivní medicína, intervenční radiologie, kardiochirurgie, kardiologie, klinická biochemie, klinická farmakologie, klinická onkologie, korektivní dermatologie, lékařská genetika, lékařská mikrobiologie, maxilofaciální chirurgie, návykové nemoci, nefrologie, neonatologie, neurochirurgie, neurologie, neuroradiologie, nukleární medicína, oftalmologie, otorinolaryngologie, ortopedie, paliativní medicína a léčba bolesti, patologická anatomie, plastická chirurgie, popáleninová medicína, posudkové lékařství, pracovní lékařství, praktické lékařství pro děti a dorost, praktické lékařství pro dospělé, psychiatrie, radiační onkologie, radiologie a zobrazovací metody, rehabilitační a fyzikální medicína, reprodukční medicína, revmatologie, rodinné lékařství, sexuologie, soudní lékařství, tělovýchovné lékařství, tuberkulóza a respirační nemoci, úrazová chirurgie (traumatologie), urgentní medicína, urologie, veřejné zdravotnictví, vnitřní lékařství.

⁷⁴ Zmíněné již při charakteristice obecných migračních tendencí v EU v oddílu 2.4 této práce (*Regulated professions database* 2013 op. cit.)

⁷⁵ Například v letech 1997-2008 takto požádalo o uznání u nás dosažené odborné kvalifikace ve Spojeném království na 90 lékařů a v letech 2009-2013 na 157 lékařů.

Belgium	7	1	13	2
Bulgaria	8	0	12	0
Denmark	3	0	6	0
Finland	2	0	2	0
France	0	0	0	0
Germany	126	0	83	0
Greece	8	0	0	0
Hungary	2	0	1	0
Ireland	59	0	50	0
Italy	0	0	10	0
Latvia	1	0	0	0
Malta	2	0	7	0
Netherlands	14	0	7	0
Norway	0	0	0	0
Poland	4	1	8	0
Portugal	0	0	13	0
Romania	0	0	0	0
Slovakia	0	0	0	0
Slovenia	3	0	0	0
Spain	10	0	3	0
Sweden	0	0	20	0
Switzerland	24	0	10	0
Un.Kingdom	90	1	157	1
Celkem	385	3	407	3
Souhrn pro EU	385	3	407	3
Souhrn EFTA	0	0	0	0

Žádost o uznání profesní kvalifikace podaná v cílové zemi sice ještě neznamená reálný odchod lékaře k výkonu svého povolání do zahraničí, nicméně z uvedených dat lze alespoň orientačně odvodit:

- , že některé státy nedodávají (přinejmenším v plném rozsahu) data o posuzovaných žádostech - například Francie. Respektive, že v některých státech se děje uznávání lékařských kvalifikací jinou cestou než podle směrnice 2005/36/ES, například cestou automatického uznávání nebo na základě bilaterálních smluv – příkladem je Slovensko.
- ,že dominantní emigrační profesní pohyb českých lékařů (respektive přesněji držitelů české lékařské kvalifikace) směřuje vůči Velké Británii a Německu, kterým zdatně sekunduje Irsko.
- , že tendence k profesní migraci českých lékařů do EU obecně roste (srovnej obdobný absolutní počet žádostí za roky 1997-2008 a 2009-2012). V této souvislosti

je třeba říci, že nové generace i našich lékařů jsou lépe jazykově vybaveni, jsou flexibilnější a více ochotní ke stěhování a lépe ovládají moderní informační a komunikační technologie. Navíc počáteční nedůvěra ke kvalitám vzdělání a dovedností českých lékařů klesá, zatímco platové rozdíly mezi ČR a „západními“ státy EU přetrvávají v stabilní hladině.

- , že čeští lékaři (resp. přesněji držitelé české lékařské kvalifikace) nemají problémy s uznáváním svých žádostí v jiných státech EU.

7.2.2 Právní úprava profesní migrace českých lékařů do jiných států EU

Český lékař, respektive absolvent studia a lékařské praxe na území ČR, který má zájem vykonávat své lékařské povolání v jiném státě v „prostoru EU“, musí nejprve požádat o doklad potvrzující odbornou kvalifikaci a její kompatibilitu se směrnicí 2005/36/ES. Tímto dokladem je tzv. **osvědčení k výkonu zdravotnického povolání v členských státech EU a Švýcarské konfederaci** (dále jen „osvědčení“). Osvědčení potvrzuje, že lékař získal v ČR odbornou způsobilost, popřípadě také specializovanou způsobilost v určitém oboru, a že tato způsobilost je v souladu se směrnicí 2005/36/ES⁷⁶, dále osvědčuje délku odborné praxe ve zdravotnickém povolání v ČR a absolventům, kteří nejsou registrováni v České lékařské komoře, osvědčí také profesní bezúhonnost.

Žádost o vydání osvědčení se podává na Ministerstvo zdravotnictví, a to písemně nebo prostřednictvím elektronické aplikace „Evidence zdravotnických pracovníků“⁷⁷. Náležitosti žádosti jsou stanoveny zákonem č.95/2004Sb.⁷⁸, vzor žádosti je uveden v příloze. Lékařem v žádosti tvrzené skutečnosti je třeba doložit, a to:

- identitu žadatele kopií průkazu totožnosti (občanský průkaz, cestovní pas), resp. navíc s kopií oddacího listu při změně příjmení uzavřením manželství.
- získání odborné způsobilosti úředně ověřenou kopií vysokoškolského diplomu nebo potvrzení lékařské fakulty o ukončení studia (v akreditovaném magisterském

⁷⁶ Osvědčení tedy odpovídá tzv. potvrzení o rovnocennosti získaného vzdělání předpokládanému směrnicí 2005/36/ES.

⁷⁷ Srov. *Uznávání kvalifikací. Lékařská povolání*. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.4.2013]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/obsah/lekarska-povolani_951_3.html

⁷⁸ Srov. § 42 odst. 1 až 6 zákona č. 95/2004 Sb.

studijním programu oboru všeobecného lékařství) ve spojení s úředně ověřenou kopií vysvědčení o státní zkoušce, resp. dodatku k diplomu.

- získání specializované způsobilosti úředně ověřenou kopií diplomu o specializované způsobilosti.⁷⁹
- délku odborné praxe v ČR, resp. údaje tvrzené v chronologickém přehledu praxe, potvrzením správnosti údajů personální útvarom nebo vedoucím oddělení či zdravotnického zařízení (razítko, jméno, podpis) v rámci žádosti nebo v samostatné příloze.

Dalším pravidelně zahraničními institucemi požadovaným dokladem pro povolení výkonu profese lékaře na jejich území je **potvrzení o profesní bezúhonnosti** (Certificate of Good Standing).⁸⁰ Toto potvrzení lékaři, který aktuálně vykonává nebo v minulosti vykonával lékařskou činnost na našem území, vydává Česká lékařská komora (dále jen „ČLK“). O potvrzení uchazeč žádá na kanceláři okresní sdružení ČLK, kde je registrován.⁸¹ Dokument osvědčuje, že žadatel je nebo v minulosti byl členem ČLK a současně nebyl nikdy ČLK disciplinárně potrestán.⁸² Certifikát se vystavuje v českém jazyce a dále na požádání v cizím jazyce a je jej možné na požádání poslat přímo na adresu příslušné zahraniční regulační instituce. Platnost certifikátu profesní bezúhonnosti sice není formálně omezena, ale v běžné praxi naší i zahraniční se akceptuje obvykle jen do lhůty 3 měsíců od vystavení.

Pokud držitel lékařského oprávnění dosud své povolání nevykonával a tedy není a nebyl členem ČLK (například čerstvý absolvent vysoké školy) žádá o tzv. **potvrzení nečlenství v ČLK**, a to v centrální kanceláři ČLK v Praze.

⁷⁹ nebo kopií dokladu o získané specializované způsobilosti na základě rozhodnutí Ministerstva zdravotnictví ČR dle § 44 odst.1 zákona č.95/2004Sb. ve spojení s úředně ověřenou kopií diplomu o specializaci I.stupně daného oboru.

⁸⁰ Srov. *Profesní bezúhonnost* [online]. Česká lékařská komora, 2013 [cit. 3.3.2013]. Dostupné z: <http://www.lkcr.cz/profesni-bezuhonnost-309.html>

⁸¹ Vzor žádosti o vydání potvrzení o profesní bezúhonnosti je přílohou 3 této práce.

⁸² Disciplinární potrestání ČLK nastupuje v případě trestních sankcí a vybraných přestupků obligatorně.

7.3 Problematika profesní migrace lékařů z EU do České republiky

7.3.1 Realita profesní migrace lékařů z EU do ČR

K zhodnocení reality migračních tendencí lékařů ze zahraničí do ČR je k dispozici více zdrojů. Uvádím evropské statistiky profesní mobility v prostoru EU.⁸³ Základem níže uvedeného hodnocení jsou počty rozhodnutí, resp. podaných žádostí o uznání cizozemské lékařské profesní kvalifikace v ČR.⁸⁴

Země žadatele	Počet žádostí v letech 1997 až 2008	Negativní Výsledek	Počet žádostí v letech 2009 až 2012	Negativní výsledek
Austria	3	0	1	1
Bulgaria	0	0	4	0
Finland	0	0	2	0
France	1	0	1	0
Germany	15	0	2	0
Greece	3	0	0	0
Italy	6	0	0	0
Malta	0	0	1	0
Netherlands	1	0	0	0
Poland	12	1	9	0
Portugal	1	0	1	0
Romania	0	0	1	0
Slovakia	907	7	348	7
Spain	3	0	0	0
Sweden	1	0	0	0
Switzerland	3	0	3	0
Celkem	956	9	373	8
Souhrn pro EU	953	9	370	8
Souhrn EFTA	3	0	3	0

Uznání cizí profesní kvalifikace v ČR sice ještě neznamená reálný příchod žadatele do ČR, nicméně z uvedených dat lze alespoň orientačně odvodit:

- , že existuje velký migrační pohyb slovenských lékařů (resp. držitelů slovenských lékařských kvalifikací) do ČR. Tento pohyb zatím do značné míry pokrývá „emigrační“ ztráty tuzemských lékařů.

⁸³ Zmíněné již při charakteristice obecných migračních tendencí v EU v oddílu 2.4 této práce (*Regulated professions database* 2013 op. cit.)

⁸⁴ Uvedeny jsou jen relevantní státy „prostoru EU“, tj. státy, jejichž kvalifikace byla hodnocena alespoň v jednom případě za celé sledované období.

- , že migrační pohyb zahraničních lékařů (resp. držitelů zahraničních lékařských kvalifikací) do ČR z jiných zemí než Slovensko je vskutku minimální a jedná se velmi pravděpodobně jen o individuální případy nejspíše v souvislosti se vztahovými a rodinnými vazbami. Varující je v této souvislosti, že ČR není vyhledávanou destinací ani pro lékaře z relativně „chudších“ členských států EU (jako Polsko, Maďarsko, Pobaltí, Bulharsko a Rumunsko). Jeví se tedy jako plané naděje „kompetentních“ resort zdravotnictví řídicích orgánů na případnou sanaci personálních ztrát v českém zdravotnictví z těchto zdrojů.

7.3.2 Právní úprava profesní migrace lékařů z EU do ČR

Lékař cizinec, respektive držitel odborné kvalifikace lékařské z jiné členské země prostoru EU, musí nejprve podat tzv. **žádost o uznání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání na území ČR** (dále jen „žádost o uznání“) s odpovídajícími doklady. V případě, že chce být žadatel beneficiářem harmonizovaného uznávání odborné kvalifikace lékařské podle směrnice 2005/36/ES, je nutné přiložit i úředně ověřenou kopii dokladu, který osvědčuje kompatibilitu vzdělání se směrnicí 2005/36/ES. Orgánem, který přijímá žádosti a rozhoduje o uznání odborné kvalifikace lékaře v naší zemi je Ministerstvo zdravotnictví ČR ⁸⁵.

Žádost o uznání na dobu neurčitou (respektive delší jednoho roku) se podává na Ministerstvo zdravotnictví písemně nebo prostřednictvím elektronické aplikace „Evidence zdravotnických pracovníků“ ⁸⁶. Náležitosti žádosti jsou stanoveny zákonem č.95/2004Sb.⁸⁷, vzor žádosti je uveden v příloze této práce. Součástí žádosti je i vyjádření, zda uchazeč žádá uznat toliko odbornou způsobilost nebo specializovanou způsobilost. Lékařem v žádosti tvrzené skutečnosti je třeba doložit:

Žádost o uznání se podává na Ministerstvo zdravotnictví, a to písemně nebo prostřednictvím elektronické aplikace „Evidence zdravotnických pracovníků“.

⁸⁵ Srov. § 29 odst. 1 zákona č.95/2004 Sb.

⁸⁶ Srov. *Uznávání kvalifikací. Lékařská povolání*. MŠMT 2013 op.cit., Žádost o uznání lze podat i Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které by žádost bez zbytečného odkladu postoupilo dále.

⁸⁷ Srov. § 28 zákona č. 95/2004 Sb.

Náležitosti žádosti jsou stanoveny zákonem č.95/2004Sb.⁸⁸, vzor žádosti je uveden v příloze. Lékařem v žádosti tvrzené skutečnosti je třeba doložit, a to:

- identitu žadatele kopií průkazu totožnosti (občanský průkaz, cestovní pas), resp. navíc s kopií oddacího listu při změně příjmení uzavřením manželství.
- získání odborné způsobilosti úředně ověřenou kopií vysokoškolského diplomu nebo jiným dokladem osvědčujícím dosaženou kvalifikaci v oblasti základní odborné přípravy ve spojení s úředně ověřenou kopií vysvědčení o státní zkoušce, resp. dodatku k diplomu.
- kompatibilitu vzdělání se směrnicí 2005/36/ES úředně ověřenou kopií dokladu osvědčujícího tuto kompatibilitu, který vydává orgán členského státu původu lékaře (resp. původu jeho kvalifikace). Jde obvykle o ministerstvo zdravotnictví nebo lékařskou komoru dané země. Doklad je ekvivalentem našeho „osvědčení k výkonu zdravotnického povolání v členských státech EU a Švýcarské konfederaci“.
- získání specializované způsobilosti úředně ověřenou kopií diplomu o specializované způsobilosti nebo jiným dokladem osvědčujícím dosaženou kvalifikaci v oblasti specializované odborné přípravy. Tam, kde by nebylo možné použít automatického uznání podle směrnice 2005/36/ES, je třeba doložit potvrzení o povinné praxi ve specializačním vzdělávacím programu opatřené razítkem školícího pracoviště a podpisem školitele.
- zdravotní způsobilost odpovídajícím dokladem, který vystavuje praktický lékař a nesmí být starší 3 měsíce.
- bezáhonnost odpovídajícím dokladem, který nesmí být starší 3 měsíce. Odpovídá našemu výpisu z rejstříku trestů.
- znalost českého jazyka v rozsahu nezbytně nutném pro výkon zdravotnického povolání (lékaře) na území ČR odpovídajícím dokladem. Tuto znalost mimo jiných ověřuje a příslušný doklad pak vystaví samo Ministerstvo zdravotnictví. Nevyžaduje se u státních příslušníků slovenských.⁸⁹

Všechny výše uvedené doklady je třeba, pokud nejsou provedeny původně v českém nebo ve slovenském jazyce, opatřit úředně ověřeným překladem do českého

⁸⁸ Srov. § 42 odst. 1 až 6 zákona č. 95/2004 Sb.

⁸⁹ Srov. § 32 a § 35 zákona č. 95/2004 Sb.

jazyka⁹⁰. Po nabytí právní moci rozhodnutí o žádosti o uznání jsou originály i ověřené kopie přiložených dokladů vráceny zpět žadateli.

O žádosti o uznání rozhodne Ministerstvo zdravotnictví jako uznávací orgán bezodkladně, resp. nejpozději do 60 dnů od dne perfektního podání.⁹¹ Rozhodne tak, že:

- uzná odbornou kvalifikaci, nebo
- při nenaplnění podmínek směrnice 2005/36/ES neuzná žádost o uznání odborné kvalifikace bez dalšího nebo neuzná žádost o uznání odborné kvalifikace prozatímně, dokud žadatel nesplní uložené kompenzační opatření (v podmínkách ČR jde obvykle o složení rozdílové zkoušky, ale je zde i možnost uložit povinnost adaptačního období).

Proti rozhodnutí ve věci uznání odborné kvalifikace lze podat rozklad podle §152 zákona č. 500/2004 Sb.⁹² (dále jen „správní řád“). O rozkladu rozhoduje ministr zdravotnictví na základě návrhu stálé rozkladové komise. Lhůta pro podání rozkladu je 15 dnů ode dne oznámení rozhodnutí.⁹³ V případě, že by žadatel spatřoval v rozhodnutí uznávacího orgánu nezákonnost nebo hrubou nekompetentnost, lze podat také správní žalobou podle § 65 zák. č. 150/2002 Sb.⁹⁴ (dále jen „správní řád soudní“), a to ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.⁹⁵

7.4 Režim poskytování služeb u lékařů – specifika české právní úpravy

Výkon činnosti lékaře v ČR je regulován rovněž v režimu poskytování služeb, tj. rovněž v případech, že jde „jen“ o výkon příležitostný nebo dočasný. Pro cizozemské uchazeče o takový výkon lékařské činnosti platí obecné principy uvedené v předchozím textu, respektive pro občany prostoru EU pravidla harmonizovaná směrnicí 2005/36/ES.

⁹⁰ Tj. překladem provedeným tlumočnickem zapsaným do seznamu znalců a tlumočnicků ve smyslu zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnicích, ve znění pozdějších předpisů.

⁹¹ Srov. § 24 odst.5 zákona č. 18/2004 Sb.

⁹² Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 4.4.2013].

⁹³ Srov. § 83 správního řádu.

⁹⁴ Zákon č. 150/2002 Sb., správní řád soudní, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 4.4.2013].

⁹⁵ Srov. § 72 správního řádu soudního.

Příslušná unijní legislativa (Hlava II Směrnice 2005/36/ES) je v ČR implementována speciální normou⁹⁶, a to zákonem č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Regulačním orgánem ve věcech příležitostného nebo dočasného výkonu lékařské činnosti v naší zemi je Ministerstvo zdravotnictví ČR.

Zákon č. 95/2004Sb. rozeznává **dva režimy výkonu lékařské činnosti dočasného nebo příležitostného typu** a na ně vázané požadavky⁹⁷, které jsem pracovně nazval režim standardní a režim pozvání.

- **režim standardní:** je daný § 27 zákona č. 95/2004 Sb. a je určen lékařům, kteří získali odbornou kvalifikaci v členském státě EU nebo ve Švýcarsku a mají zájem vykonávat lékařskou profesi v ČR na dobu určitou, která nesmí přesáhnout délku 1 roku. Odpovídá v předchozích oddílech práce popsanému procesu oznámení uchazeče o výkon regulovaného povolání, respektive s možností podrobit takového uchazeče proceduře ověření jeho odborné kvalifikace ze strany Ministerstva zdravotnictví.

Žádost o uznání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání na území ČR na dobu určitou se podává na Ministerstvo zdravotnictví, a to písemně nebo prostřednictvím elektronické aplikace „Evidence zdravotnických pracovníků“. Lékařem v žádosti tvrzené skutečnosti je vhodné doložit, a to v rozsahu dokladů nutných pro uznání odborné kvalifikace lékaře v režimu usazování (srov. oddíl 8.3.2 této práce).

- **režim pozvání:** je daný §27b odst. 1 zákona č. 95/2004 Sb. a je určen lékařům, kteří získali odbornou kvalifikaci v členském státě EU nebo ve Švýcarsku, a kteří jsou pozvání do země k předávání nebo nabývání odborných nebo praktických zkušeností nebo jsou pozvání pouze k provedení jednorázových výkonů. Musí jít o krátkodobou stáž na akreditovaném zdravotnickém zařízení, které nemá překročit časový limit 8 týdnů.

⁹⁶ Vůči obecnému zákonu č. 18/2004 Sb., který byl zřejmě popsán v oddíle 6.1.1. této práce.

⁹⁷ Srov. *Uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání v České republice na dobu určitou*. [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.4.2013]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/uznani-zpusobilosti-k-vykonu-zdravotnickeho-povolani-v-ceske-republice-na-dobu-urcitou_4016_954_3.html

V tomto případě stačí zaslat na adresu Ministerstva zdravotnictví **tzv. pozvání hostující osoby**, které musí obsahovat identifikační údaje hostujícího lékaře (včetně jeho trvalého pobytu a státní příslušnosti), údaje o lékařem dosažené specializaci a o povaze lékařské činnosti, kterou bude v ČR vykonávat, dále název a adresu zdravotnického zařízení a jméno vedoucího pracovníka oddělení, kde bude hostující lékař svou činnost vykonávat, a konečně maximální délku působení hostující osoby na tomto pracovišti. Ministerstvo zdravotnictví pak na základě takového dokladu, vydá povolení k výkonu zdravotnického povolání formou dopisu.

Závěr

V oblasti migrační politiky došlo k vývoji od přísně restriktivního přístupu v minulém století k přístupu diferencovanému, který zohledňuje skutečnost, že s aktuálním demografickým vývojem a dalšími nepříznivými skutečnostmi se stává migrace v rámci EU i do prostoru EU z třetích zemí často z hospodářského i sociálního hlediska žádoucí. Toto platí zejména pro některá povolání charakterizovaná potřebou dosažení vysoké profesní kvalifikace, kam patří i povolání zdravotnická a zvláště povolání lékaře. Další skutečností usnadňující profesní migraci je snaha dosáhnout plného naplnění svobody pohybu osob a služeb jako základních pilířů, na kterých je založena sama koncepce EU jako takové.

Na druhou stranu je třeba konstatovat, že taková plná profesní migrační svoboda může vést i k nežádoucímu odlivu kvalifikovaných pracovníků z dané členské země (nabízí se samozřejmě pohyb ze zemí EU hospodářsky a sociálně méně vyspělých do těch lépe postavených). Takový pohyb by byl zvláště tíživý v oblasti zajišťování sociálních a zdravotnických služeb, a proto by mělo být v zájmu ohrožených zemí bránit se negativním důsledkům takového migračního trendu. Mělo by jít samozřejmě o intervence veskrze pozitivního a motivačního rázu, tedy nikoli intervence restriktivní jdoucí proti duchu EU nebo dokonce unijnímu či obecnému právu. Toho bohužel například v naší zemi nejsme příliš svědkem a výsledkem je, že z naší země často kvalifikovaní odborníci odcházejí. Právě zdravotnictví včetně segmentu lékařů (zejména v oblasti zajišťování nemocniční a lůžkové péče) je jednou z nejvíce tímto vývojem ohrožených oblastí.

Seznam použitých zdrojů

Prameny právní a historické

- **Zákon č. 326/1999 Sb.**, o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 12.5.2013].
- **Zákon č. 150/2002 Sb.**, správní řád soudní, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 4.4.2013].
- **Zákon č. 18/2004 Sb.**, o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a některých příslušníků jiných států a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 8.5.2013].
- **Zákon č. 95/2004 Sb.**, o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 8.5.2013].
- **Zákon č. 500/2004 Sb.**, správní řád, ve znění pozdějších předpisů. In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer [cit. 4.4.2013].
- **Smlouva o fungování Evropské unie** (konsolidované znění, Úřední věstník EU C 326 ze dne 26.10.2012). In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/new-2-47.htm>
- **Smlouva o Evropské unii** (konsolidované znění, Úřední věstník EU C 326 ze dne 26.10.2012). In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 28.11.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/new-2-48.htm>
- **Lisabonská smlouva** pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007, Úřední věstník EU C 306 ze dne 17.12.2007. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit.28.11.2012]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/treaties/dat/12007L/htm/12007L.html>
- **Nařízení Rady (EHS) č. 1612/68** ze dne 15. října 1968 o svobodě pohybu pracovníků v rámci Společenství. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 10.2.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 75/362/EHS** ze dne 16. června 1975 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci lékařů, obsahující opatření pro

- usnadnění účinného výkonu práva usazování a volného pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 75/363/EHS** ze dne 16. června 1975 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činnosti lékařů, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 77/452/EHS** ze dne 27. června 1977 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání zdravotních sester a ošetřovatelů odpovědných za všeobecnou péči obsahující opatření pro usnadnění účinného výkonu práva podnikání a volného pohybu služeb, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 77/453/EHS** ze dne 27. června 1977 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činnosti zdravotních sester a ošetřovatelů odpovědných za všeobecnou péči, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 78/686/EHS** ze dne 25. července 1978 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání zubních lékařů, obsahující opatření k usnadnění účinného výkonu práva podnikání a volného pohybu osob, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 78/687/EHS** ze dne 25. července 1978 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se činností zubních lékařů, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 80/154/EHS** o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a obdobných dokladů o vzdělání porodních asistentek a o opatřeních pro usnadnění účinného výkonu práva podnikání a poskytování služeb ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
 - **Směrnice Rady 80/155/EHS** o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti porodních asistentek a jejich výkonu, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- **Směrnice Rady 85/432/EHS** ze dne 16. září 1985 o koordinaci právních a správních předpisů ohledně některých činností v oblasti farmacie, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 85/433/EHS** ze dne 16. září 1985 o vzájemném uznávání diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci v oboru farmacie obsahující opatření k usnadnění účinného výkonu práva usazování v určitých činnostech v oboru farmacie, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 89/48/EHS** ze dne 21. prosince 1988 o obecné úpravě pro uznávání vysokoškolských diplomů udělených po ukončení nejméně tříletého odborného vzdělání, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 92/51/EHS** ze dne 18. června 1992 o druhém obecném systému pro uznávání odborného vzdělávání a přípravy, kterou se doplňuje směrnice 89/48/EHS, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 93/16/EHS** ze dne 5. dubna 1993 o usnadnění volného pohybu lékařů a vzájemného uznávání jejich diplomů, osvědčení a jiných dokladů o dosažené kvalifikaci, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/42/ES** ze dne 7. června 1999, kterou se stanoví mechanismus pro uznávání kvalifikací k výkonu profesních činností, na něž se vztahují směrnice o liberalizaci a přechodných opatřeních a o doplnění obecných systémů pro uznávání kvalifikací, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 2000/78/ES** ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Rady 2009/50/ES** ze dne 25. května 2009 o podmínkách pro vstup a pobyt státních příslušníků třetích zemí za účelem výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES** ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků volně se pohybovat a pobývat na

území členských států, ve znění pozdějších předpisů. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- **Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES** ze dne 6. července 2005 o uznávání odborných kvalifikací, ve znění pozdějších předpisů. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Návrh Směrnice evropského parlamentu a rady** ze dne 19. prosince 2011, kterou se mění směrnice 2005/36/ES o uznávání odborných kvalifikací a nařízení [...] o spolupráci prostřednictvím systému pro výměnu informací o vnitřním trhu. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 9.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Rozhodnutí Komise 2007/172/ES** ze dne 19. března 2007, kterým se zřizuje skupina koordinátorů pro uznávání odborných kvalifikací. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- **Sdělení komise evropskému parlamentu, radě, evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a výboru regionů Akt o jednotném trhu Dvanáct nástrojů k podnícení hospodářského růstu a posílení důvěry „Společně pro nový růst“** ze dne 19. dubna 2011. In: EUR-lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 1.5.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Knižní publikace, monografie a sborníky

- **APAP J. *Freedom of Movement of Persons: A practitioner's handbook.*** Hague: Kluwer Law Publishing, 2002. 500 s. ISBN 978-90-4111-768-7
- **BALGA, J. Sloboda pohybu osob v systéme európskeho práva (universalis visus).** In: BALGA, J. *Sloboda pohybu osôb, služieb, tovaru a kapitálu v systéme európskeho práva. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 6. a 7. septembra 2005 v Trnave.* Bratislava: APZ 2005. 242 s. ISBN 80-8054-355-0
- **BOOTH, K., SMITH, S. *Současné teorie mezinárodních vztahů.*** Praha: Barrister and Principal, 2003. 216 s. ISBN 80-8594-769-2

- **BRÁZOVÁ, V.K. et al. *Migrace a rozvoj. Rozvojový potenciál mezinárodní migrace.*** Praha: Fakulta sociálních věd, Karlova univerzita v Praze. 254 s. ISBN 978-80-87404-10-2
- **CRAIG, P., DE BÚRCA, G.: *EU Law, Texts, Cases and Materials.*** Third edition. Oxford: Oxford University Press, 1998. 1392 s. ISBN 01-9924-943-1
- **CREECH, R. L. *Law and Language in the European Union: The Paradox of a Babel "United in Diversity".*** Groningen: Europa Law Publishing, 184 s. ISBN 978-90-8952-032-6.
- **EHLERS, D. *European fundamental rights and freedoms.*** Berlin: De Gruyter Recht, 2007. 774 s. ISBN 978-3-89949-624-6
- **HORÁKOVÁ, M. *Mezinárodní pracovní migrace v ČR.*** In: HORÁKOVÁ, M., MACOUNOVÁ, I. *Bulletin č.28 VÚPS (výzkumný ústav práce a sociálních věcí).* Praha: VÚPSV, 2012. 56 s. ISBN 978-80-7416-104-9
- **HRADIL J. *Uznávání odborných kvalifikací v rámci volného poskytování služeb v právu Evropské unie.*** Praha: Naše vojsko, 2011. 512 s. ISBN 978-80-206-1245-8.
- **KŘEPELKA, F. *Evropské zdravotnické právo.*** Praha: LexisNexis, 2004. 135 s. ISBN 80-861-9989-4.
- **KŘEPELKA, F. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi.*** Brno: Masarykova univerzita, 2007. 130 s. ISBN 978-80-210-4298-8
- **PAVELKOVÁ L. *Zákon o uznávání odborné kvalifikace s komentářem.*** Praha: Sondy, 2004. 119s.. ISBN 80-903134-9-3.
- **ROUBÍČEK, V. *Úvod do demografie.*** Praha: Codex Bohemia, 1997. 52 s. ISBN: 80-85963-43-4.
- **SIMON, D. *Komunitární právní řád.*** Praha: ASPI, 2005. 818 s. ISBN 80-7357-114-5
- **TICHÝ, L. et al. *Evropské právo.*** 4. vyd.. Praha: C.H. Beck, 2011. 902 s. ISBN 978-80-7400-333-2
- **TÝČ, V. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy.*** 5. akt.vyd. Praha: Linde, 2006. 287 s. ISBN 80-7201-631-8.

Odborné články

- **ŠTEFKO, M. Uznávání kvalifikací v rámci zemí EU.** *Právo a zaměstnání.* 2005, č. 4, s. 6-14. ISSN 1211-1139.
- **ŘIHOŠKOVÁ, T. Nadnárodní poskytování služeb – vysílání zaměstnanců v rámci Evropského společenství.** *Právník.* 2007, č. 10, s. 1110-1131, ISSN 0231-6625.

Jiné dokumenty (kvalifikační práce)

KUDROVÁ V. Uznávání kvalifikace z pohledu Evropského práva [online]. 2008 [cit. 14.12.2012]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/108125/pravf_m/Diplomka_final.pdf

Judikatura

- rozsudek ESD ze dne 17. 12. 1980, věc **C-149/79. Komise v Belgie.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 06.10.1981, věc **C-246/80 Broekmeulen.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 30.04.1986 – věc **C-96/85 Komise v. Francie.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 03.10.1990 - věc **C-61/89 Bouchoucha.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 12.12.1990 - věc **C-263/88 Komise v. France.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 16.06.1992 - věc **C-351/90 Komise v. Luxembursko.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 09.02.1994 - věc **C-319/92 Haim.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 09.02.1994 - věc **C-154/93 Tawil-Albertini.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- rozsudek ESD ze dne 01.06.1995 - věc **C-40/93 Komise v. Itálie**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 16.10.1997 - věc **C-69/96 až C-79/96 Garofalo**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 16.07.1998 - věc **C-93/97 Federace belgických lékařských komor (Fédération belge des chambres syndicales de médecins)**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 25.02.1999 - věc **C-131/97 Carbonari**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 06.06.2000 – věc: **C-281/98 Angonese**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 04.07.2000 - věc **C-424/97 Haim II**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 14.09.2000 - věc **C-16/99 Erpelding**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 14.09.2000 - věc **C-238/98 Hocsman**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 03.10.2000 – věc: **C-371/97 Gozza a spol.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 18.01.2001 - věc **C-162/99 Komise v. Itálie** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 29.11.2001 - věc **C-202/99 Komise v. Itálie**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

- rozsudek ESD ze dne 18.11.2004 – spojené věci **C-10/02 Fasciolo a spol. a C-11/02 Berardi a spol.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 9.9.2003 - věc **C-25/02 Rinke**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 21.1.2008 - věc **C-229/07 Mayeur**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 19.5.2009 – spojené věci **C-171/07 a C-172/07 Sárská lékárnická komora (Apothekerkammer des Saarlandes)**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 12.1.2010 - věc **C-341/08 Petersenová**. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>
- rozsudek ESD ze dne 19.5.2011 - věc **C-452/09 Iaiová a spol.** In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 14.3.2013]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>

Internetové zdroje

- ***Co je specializovaná způsobilost?*** [online]. Ministerstvo zdravotnictví ČR, 2011 [cit. 1.2.2013]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/co-je-specializovana-zpusobilost_1773_2051_3.html
- **JURMAN N. *Co znamená volný pohyb osob v EU?*** [online]. Epravo.cz, 2012 [cit. 14.12.2012]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-znamenava-volny-pohyb-osob-v-eu-15810.html>
- ***Profesní bezúhonnost*** [online]. Česká lékařská komora, 2013 [cit. 3.3.2013]. Dostupné z: <http://www.lkcr.cz/profesni-bezuhonnost-309.html>
- ***Příručka pro uživatele směrnice 2005/36/ES. Vše co chcete vědět o uznávání odborných kvalifikací. 66 otázek 66 odpovědí*** [online]. European Commission, 2013 [cit. 15.2.2013]. Dostupné z: ec.europa.eu/internal_market/qualifications/docs/guide/users_guide_cs.pdf

- **Regulated professions database** [online]. European Commission, 2013 [cit. 15.3.2013]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/internal_market/qualifications/regprof/index.cfm
- **FULMINI A. Svoboda usazování, volný pohyb služeb a vzájemné uznávání diplomů.** [online]. European Communities, 2009 [cit. 12.3.2013]. Dostupné z: http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/market/market/article_7193_cs.htm.
- **Uznávání kvalifikací.** [online]. Europass.cz, 2012 [cit. 12.12.2012]. Dostupné z: <http://www.europass.cz/vzdelavani-v-eu/uznavani-kvalifikaci/>
- **Uznávání kvalifikací.** [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.3.2013]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/uznani-odborne-kvalifikace>
- **Uznávání kvalifikací. Lékařská povolání.** [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.4.2013]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/obsah/lekarska-povolani_951_3.html
- **Uznávání odborných kvalifikací. Databáze regulovaných povolání a činností** [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 4.3.2013]. Dostupné z: http://uok.msmt.cz/uok/ru_list.php
- **Uznávání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání v České republice na dobu určitou.** [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.4.2013]. Dostupné z: http://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/uznani-zpusobilosti-k-vykonu-zdravotnickeho-povolani-v-ceske-republice-na-dobu-urcitou_4016_954_3.html
- **Vzájemné uznávání profesních kvalifikací.** [online]. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR, 2013 [cit. 3.3.2013]. Dostupné z: <http://aplikace.msmt.cz/HTM/vzajuznavanipodrobne.htm>
- **ŽENKL M. Díky modernizaci směrnice o uznávání odborných kvalifikací si odborníci snáze najdou kvalifikovanou práci v celé Evropě.** [online]. Hospodářská komora České republiky, 2013 [cit. 5.5.2013]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/aktuality-4/veda-vzdelavani-lidske-zdroje/diky-modernizaci-smernice-o-uznavani-odbornych-kvalifikaci-si-odbornici-snaze-najdou-kvalifikovanou-praci-v-cele-evrope.aspx>

Přílohy

- Příloha 1 - vzor žádosti podle § 42 odst. 1 až 6 zákona č. 95/2004 Sb. o vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání v členských státech EU a Švýcarské konfederaci
- Příloha 2 – vzor žádosti podle § 28 zákona č. 95/2004 Sb. o uznání způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání na území ČR
- Příloha 3 – vzor žádosti o vydání potvrzení o profesní bezúhonnosti